

Z Á S A D Y S U D C O V S K E J E T I K Y

P r e a m b u l a

Súdna rada Slovenskej republiky, ako ústavný orgán zabezpečujúci nezávislé postavenie súdnej moci od ostatných orgánov verejnej moci

- 1) majúc na zreteli, že na európskej úrovni je právo každej osoby na nezávislý a nestranný súd právom, ktoré je zárukou dodržiavania ľudských práv a základných slobôd podľa čl. 6 Dohovoru a príslušnej judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva,
- 2) uvedomujúc si, že pravidlá etického správania sa sudcov sú dôležitým faktorom pre dôveru v justičný systém, pre ochranu ľudských práv a posilnenie myšlienky právneho štátu ako aj pre prevenciu a obmedzenie korupcie v justičnom systéme,

na základe článku 141a ods. 5 písm. j) Ústavy Slovenskej republiky, v spolupráci s orgánmi sudcovej samosprávy,

v y d á v a t i e t o

Z Á S A D Y S U D C O V S K E J E T I K Y

Článok I

Všeobecná časť

Zásady sudcovskej etiky

- 1) upravujú pravidlá správania sa sudcov, ktorých funkcia je chápaná v demokratickom a právnom štáte ako výkon povolania, ktorým sa zabezpečuje ochrana princípov právneho štátu,
- 2) zdôrazňujú základné hodnoty sudcovskej funkcie a morálne vlastnosti sudcov, ktorých funkcia je chápaná ako celoživotné povolanie,
- 3) určujú pravidlá a vytvárajú rámec pre reguláciu správania sa sudcov pri výkone sudcovských povinností i mimo ich výkonu,
- 4) stanovujú nielen normy pre reguláciu správania sudcov, ale sú aj návodom pre správanie sa sudcu, ktorý má mať možnosť požiadať o pomoc pri riešení etických dilem Súdnu radu slovenskej republiky a príslušné orgány sudcovskej samosprávy.

Článok II

Všeobecné zásady

1) Základné hodnoty výkonu sudcovskej funkcie (záväzok sudcu voči spoločnosti) sú najmä:

- a) nezávislosť a nestrannosť,
- b) bezúhonnosť,
- c) spravodlivosť a transparentnosť,
- d) zdvorilosť, diskretnosť, dôvernosť a tolerantnosť,
- e) rovnaké zaobchádzanie (nediskriminovanie) a kompetentnosť (kvalifikovanosť).

2) Osobné kvality (vlastnosti sudcu)

V záujme efektívneho vykonávania spravodlivosti má sudca vykonávať funkciu najmä s ľudskosťou, odvahou, serióznosťou, rozvážnosťou, pracovitosťou, rešpektom a schopnosťou počúvať.

3) Povinnosti sudcu

Sudcovské povinnosti zahŕňajú najmä:

- a) povinnosti pri výkone funkcie,
- b) povinnosti voči profesii,
- c) povinnosti v občianskom živote (súkromný život sudcu, mimopracovné aktivity sudcu, verejný život sudcu).

Článok III

Pravidlá etického správania sa sudcu vyplývajúce zo všeobecných zásad

- 1) Sudca rešpektuje a presadzuje nezávislosť, bezúhonnosť, morálnu integritu a nestrannosť súdnictva a vyhýba sa nevhodnému správaniu či vystupovaniu vrátane takého, ktoré objektívne vzbudzuje dojem nevhodnosti.
- 2) Sudca nezneužíva sudcovskú funkciu na presadzovanie vlastných, osobných či ekonomických záujmov, alebo osobných či ekonomických záujmov iných osôb.
- 3) Sudca vykonáva svoju funkciu nestranne, profesionálne, svedomito a dôsledne.
- 4) Sudca vzbudzuje a chráni zdanie nestrannosti, a to aj v konaniach, keď verejnosť prejavuje silné pozitívne alebo negatívne emócie voči účastníkom konania.
- 5) Sudca netoleruje, ani nepodlieha nijakým vonkajším ani vnútorným tlakom, či obavám z kritiky, hrozbám, priamym ani nepriamym snahám ovplyvňovať jeho prácu bez ohľadu na ich zdroj, motívy či príčiny.
- 6) Sudca vo vzťahu k účastníkom konania, svedkom, právny zástupcom ako aj k iným osobám, s ktorými prichádza do styku v rámci svojej funkcie, vystupuje s trpezlivosťou, dôstojnosťou a zdvorilosťou.
- 7) Sudca neposkytuje žiadne verejné vyjadrenia, ktoré by mohli mať podstatnejší vplyv na výsledok prejednávanych vecí, na spravodlivý proces alebo pojednávanie, a tak vo verejnosti vyvolať dojem, že je zaujatý a neobjektívny. Netýka sa to právoplatne skončených vecí.

- 8) Sudca vykonáva svoje osobné a mimosúdne aktivity tak, aby bolo minimalizované riziko ich konfliktu s jeho povinnosťami vyplývajúcimi zo sudcovskej funkcie.
- 9) Sudca sa nepodieľa na takom druhu aktivít, ktoré by narušovali riadne plnenie jeho sudcovských povinností.
- 10) Sudca nesmie byť členom najmä organizácií presadzujúcich a hlásajúcich nenávisť či praktizujúcich nezákonnú diskrimináciu osôb z dôvodu ich rasového a etnického pôvodu, pohlavia, vierovyznania, národnosti alebo sexuálnej orientácie.
- 11) Sudca nesmie vyžadovať ani prijímať žiadne dary, ani výhody a výsady, nech už majú akúkoľvek podobu a sú ponúkané jemu, najmä v snahe ovplyvniť tak rozhodnutie sudcu.

Článok IV

Záruky dodržiavania zásad sudcovskej etiky

- 1) Hlavným garantom dodržiavania zásad sudcovskej etiky sú samotní sudcovia, ktorí sú presvedčení o ich správnosti a ktorí ich dobrovoľne akceptujú a aplikujú.
- 2) Súdna rada Slovenskej republiky vykonáva všeobecný dohľad nad ich aplikáciou, dodržiavaním, pravidelne ich aktualizuje a zjednocuje výklad zásad sudcovskej etiky.
- 3) Súdna rada Slovenskej republiky v záujme správnej interpretácie a aplikácie zverejňuje stanoviská a odporúčania na svojom webovom sídle. Orgány

sudcovskej samosprávy zasielajú priebežne stanoviská k riešeným prípadom Súdnej rade Slovenskej republiky za účelom ich zverejnenia.

- 4) Orgány sudcovskej samosprávy, ich správnu interpretáciu a aplikáciu, sú nápomocné najmä pri poskytovaní konzultačnej činnosti sudcom.
- 5) Súdna rada Slovenskej republiky bude metodicky a výkladovo dopĺňať tieto zásady.

Článok V

Zodpovednosť za porušenie zásad a konzultačná činnosť

1) Do pôsobnosti Súdnej rady Slovenskej republiky patrí:

- a) prijímať stanoviská k interpretácii zásad sudcovskej etiky na návrh sudcu, osoby oprávnenej podať návrh na začatie disciplinárneho konania alebo na návrh disciplinárneho senátu,
- b) poskytovať odpovede na konkrétne otázky a etické dilemy sudcov.

2) Do pôsobnosti príslušných orgánov sudcovskej samosprávy patrí:

- a) poskytovať na žiadosť sudcu konzultáciu na zabezpečenie dodržiavania zásad sudcovskej etiky,
- b) pri realizácii disciplinárnej kompetencie (§ 120 ods. 2 písm. f) zák. č. 385/2000 Z. z.) posudzovať, ak nepodajú návrh na disciplinárne konanie, či správanie sa sudcu nie je v rozpore so zásadami sudcovskej etiky,
- c) na základe podnetu fyzickej osoby alebo právnickej osoby posudzovať dodržiavanie zásad sudcovskej etiky (§ 69 ods. 1, 3 zák. č. 757/2004 Z. z.).

- 3) Súdna rada Slovenskej republiky a orgány sudcovských stavovských organizácií môžu zaujať svoje stanovisko na požiadanie príslušného orgánu sudcovskej samosprávy.

Článok VI

Záverečné ustanovenia

- 1) Zabezpečenie efektivity týchto zásad sudcovskej etiky si nevyhnutne vyžaduje jednotný postup pri ich interpretácii a aplikácii samotnými sudcami, príslušnými orgánmi sudcovskej samosprávy, sudcovských stavovských organizácii a Súdnej rady Slovenskej republiky.
- 2) Pri interpretácii a aplikácii zásad sa vychádza z textov týchto dokumentov, ktoré upravujú pravidlá etického správania sa sudcov:
 - a) Odporúčanie CM/Rec (2010) 12 Výboru ministrov Rady Európy členským štátom o sudcoch: nezávislosť, efektívnosť a zodpovednosť zo dňa 17.11.2010.
 - b) Londýnska deklarácia Európskej siete súdnych rád (ENCJ) „Sudcovská etika) z roku 2010,
 - c) Magna charta sudcov (Základné princípy) schválená Poradnou radou európskych sudcov (CCJE) z novembra 2010.
 - d) Stanovisko č. 3 (2002) Poradnej rady európskych sudcov (CCJE) o zásadách a pravidlách profesionálneho správania sudcov, o etike, nezlučiteľnom správaní a nestrannosti.
- 3) Uvedené dokumenty tvoria prílohu vydaných zásad sudcovskej etiky, ako jej neoddeliteľnú súčasť.

- 4) Súdna rada Slovenskej republiky k týmto zásadám prijme výkladové pravidlá.

Článok VII

Zrušovacie ustanovenie

Zrušujú sa Zásady sudcovskej etiky schválené Radou sudcov Slovenskej republiky dňa 14.04.2001.

Tieto Zásady sudcovskej etiky nadobúdajú účinnosť dňom ich prijatia Súdnou radou Slovenskej republiky.

V Košiciach , 17. decembra 2015

J U D r . J a n a B a j á n k o v á

predsedníčka Súdnej rady Slovenskej republiky

Poslané na uverejnenie na CCJE web site 13. 1. 2011

**Recommendation CM/Rec(2010)12
of the Committee of Ministers to member states
on judges: independence, efficiency and responsibilities**

Slovak version

Odporúčanie CM/Rec (2010) 12

Výboru ministrov členským štátom

o sudcoch: nezávislosť, efektívnosť a zodpovednosť

(Prijaté Výborom ministrov Rady Európy 17. novembra 2010 na 1098. zasadnutí zástupcov ministrov)

Výbor ministrov, podľa podmienok stanovených v článku 15. b štatútu Rady Európy,

Majúc na zreteli článok 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej uvádzaný ako „Dohovor“), ktorý stanovuje, že „každý má právo na spravodlivé a verejné prejednanie jeho veci v primeranej lehote, nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom“, a príslušnej judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva;

Majúc na zreteli základné princípy OSN o nezávislosti súdnej moci, ktoré schválilo Valné zhromaždenie OSN v roku 1985;

Majúc na zreteli stanoviská Poradnej rady európskych sudcov (CCJE), činnosť Európskej komisie pre efektívnosť súdnictva (CEPEJ) a Európsku chartu o štatúte sudcov vypracovaných v rámci multilaterálnych rokovaní Rady Európy;

Konštatujúc, že pri výkone sudcovskej funkcie, je úloha sudcu nevyhnutná pri zabezpečovaní ochrany ľudských práv a základných slobôd;

V snahe zlepšiť nezávislosť sudcov, ktorá je neoddeliteľnou súčasťou právneho štátu a je nevyhnutná pre nestrannosť sudcov a fungovanie súdneho systému;

Zdôrazňujúc, že nezávislosť súdnej moci zabezpečuje každej osobe právo na spravodlivý proces, a preto nie je výsadou pre sudcu, ale zárukou dodržiavania ľudských práv a základných slobôd, umožňujúcou každej osobe dôverovať súdnemu systému;

Uvedomujúc si nutnosť zabezpečiť postavenie a právomoci sudcov s cieľom dosiahnuť účinný a spravodlivý právny systém, a povzbudiť ich, aby sa zaviazali aktívne pôsobiť v súdnom systéme;

Uvedomujúc si potreby na zabezpečenie náležitého výkonu sudcovskej zodpovednosti, povinnosti a právomoci zameraných na ochranu záujmov všetkých osôb;

V snahe poučiť sa z rozmanitých skúseností členských štátov pokiaľ ide o organizáciu súdnych inštitúcií v súlade s princípmi právneho štátu;

Majúc na zreteli rôznorodosť právnych systémov, ústavných pozícií a prístupov k rozdeleniu mocí;

Majúc na zreteli, že nič v tomto odporúčaní nemôže byť použité na zmenšenie záruk sudcovskej nezávislosti garantovaných ústavami alebo právnymi systémami členských štátov;

Majúc na zreteli, že ústavy alebo právne systémy niektorých členských štátov upravujú vytvorenie rady, ktorá je podľa tohto odporúčania uvedená ako „súdna rada“;

Podporujúc rozvíjanie vzťahov medzi súdnymi orgánmi a jednotlivými sudcami z rôznych členských štátov s cieľom podporiť rozvoj spoločnej právnej kultúry;

Berúc do úvahy, že Odporúčanie Rec.(94) 12 Výboru ministrov o nezávislosti, efektívnosti a postavení sudcov je potrebné zásadným spôsobom aktualizovať s cieľom posilniť všetky potrebné opatrenia na podporu sudcovskej nezávislosti a efektívnosti, zaručiť a zefektívniť ich zodpovednosť a posilniť postavenie jednotlivých sudcov a súdnictva vo všeobecnosti,

Odporúča, aby vlády členských štátov prijali opatrenia, ktoré zabezpečia, aby sa ustanovenia obsiahnuté v dodatku k tomuto odporúčaniu, ktoré nahrádza vyššie uvedené Odporúčanie Rec. (94) 12 aplikovali vo vnútroštátnych právnych predpisoch, politike a praxi, pričom sudcom je umožnené vykonávať ich funkcie v súlade s týmito ustanoveniami.

Dodatok k Odporúčaniu CM/Rec. (2010)12

Kapitola I. Všeobecné princípy

Rozsah pôsobnosti odporúčania

1. Toto odporúčanie sa vzťahuje na všetky osoby, ktoré vykonávajú sudcovské funkcie, vrátane tých, ktoré sa zaoberajú ústavnými záležitosťami.
2. Ustanovenia uvedené v tomto odporúčaní sa vzťahujú aj na prísediach sudcov, okrem prípadov, keď z kontextu vyplýva, že sa tieto ustanovenia vzťahujú len na profesionálnych sudcov.

Sudcovská nezávislosť a úroveň na ktorej musí byť garantovaná

3. Účelom sudcovskej nezávislosti, ako je stanovené v článku 6 Dohovoru, je zabezpečiť každej osobe základné právo, aby jeho vec bola rozhodnutá v spravodlivom procese, na základe zákona a bez akéhokoľvek neprimeraného vplyvu.

4. Nezávislosť jednotlivých sudcov je zabezpečená nezávislosťou súdnictva ako celku. To je základným atribútom právneho štátu.

5. Sudcovia musia mať neobmedzenú slobodu rozhodovať vo veciach nestranne, v súlade so zákonom a ich interpretáciou faktov.

6. Sudcovia musia mať dostatočné právomoci a mať možnosť ich vykonávať v záujme plnenia svojich povinností a zachovávaní autority a dôstojnosti súdu. Všetky osoby, ktoré sú spojené s prípadom, vrátane verejnoprávných subjektov alebo ich zástupcov sa musia podriaďovať autorite sudcu.

7. Nezávislosť sudcu a súdnictva musia byť zakotvené v ústave alebo na najvyššej možnej právnej úrovni v členských štátoch, s odvolaním sa na podrobnejšiu úpravu právnymi normami nižšej právnej sily.

8. Ak sa sudcovia domnievajú, že ich nezávislosť je ohrozená, musia mať možnosť obrátiť sa na súdnu radu alebo iný nezávislý orgán, alebo musia mať k dispozícii účinné prostriedky nápravy.

9. Pridelená vec nesmie byť odňatá konkrétnemu sudcovi bez zákonných dôvodov. Rozhodnutie o odňatí veci sudcovi musí byť prijaté na základe objektívnych, vopred stanovených kritérií a na základe transparentného procesu prostredníctvom justičného orgánu.

10. Iba samotní sudcovia môžu rozhodovať o svojej vlastnej právomoci v jednotlivých prípadoch, tak ako to je definované v zákone.

Kapitola II – Vonkajšia nezávislosť

11. Vonkajšia nezávislosť sudcov nie je výsadou ani privilegiom prepožičaným sudcom kvôli ich prospechu ale je v záujme právneho štátu a osôb, ktoré hľadajú a očakávajú nestrannú justíciu. Nezávislosť sudcov sa považuje za záruku slobody, rešpektovania ľudských práv a nestrannej aplikácie právnych predpisov. Sudcovská nestrannosť a nezávislosť je nevyhnutná na zabezpečenie rovnosti účastníkov konania pred súdmi.

12. Bez toho, aby bola dotknutá ich nezávislosť, sudcovia a justícia by mali udržiavať konštruktívne pracovné vzťahy s inštitúciami a orgánmi verejnej moci, ktoré sa podieľajú na riadení a správe súdov, rovnako ako aj s odborníkmi, ktorých úlohy sú spojené s prácou sudcov s cieľom uľahčiť účinný a efektívny výkon spravodlivosti.

13. Všetky potrebné opatrenia na ochranu a zdokonalenie nezávislosti a nestrannosti sudcov sa musia rešpektovať.

14. Zákon musí určiť sankcie voči osobám, ktoré sa snažia neprimeraným spôsobom ovplyvniť sudcu.

15. Rozsudky musia byť odôvodnené a vyhlásené verejne. Sudcovia nie sú inak povinní vysvetľovať dôvody svojich rozhodnutí.

16. Rozhodnutia sudcov nesmú podliehať inej revízii než akou je odvolacie konanie, resp. znovu otvorenie veci v zákonom stanovených prípadoch.

17. S výnimkou rozhodnutí o amnestii, milosti alebo podobných opatrení, výkonná a zákonodarná moc nesmie prijímať rozhodnutia, ktoré anulujú súdne rozhodnutia.

18. Pri komentovaní rozhodnutí sudcov, sa výkonná a zákonodarná moc musia vyhnúť kritike, ktorá by podkopala nezávislosť a dôveru verejnosti v súdnictvo. Musia sa tiež zdržať akéhokoľvek konania, ktoré by mohlo spochybniť ich ochotu dodržiavať rozhodnutia sudcov, okrem vyjadrenia zámeru podať opravný prostriedok.

19. Súdne konania a záležitosti týkajúce sa správy súdov sú vo verejnom záujme. Právo na informovanie o súdnych záležitostiach by však malo byť vykonávané s ohľadom na obmedzenia, ktoré vyplývajú zo sudcovskej nezávislosti. Zriadenie súdnych hovorcov alebo tlačového resp. komunikačného odboru v rámci súdov alebo v rámci súdnych rád, alebo iných nezávislých orgánov je vítané. Sudcovia musia byť vo vzťahu k médiám zdržanliví.

20. Sudcovia, ktorí sú súčasťou spoločnosti, ktorej slúžia, nemôžu bez dôvery verejnosti, efektívne vykonávať spravodlivosť. O očakávaniach spoločnosti od súdneho systému a sťažnostiach na jeho fungovanie by sa mali navzájom informovať. Prispieť k tomuto by mali trvalé mechanizmy zriadené súdnou radou alebo iným nezávislým orgánom, ktoré by získavali tieto spätné väzby.

21. Sudcovia môžu vykonávať činnosti okrem ich oficiálnej funkcie. Aby sa zabránilo skutočným či vnímaným konfliktom záujmu, ich účasť musí byť obmedzená na činnosti, ktoré sú v súlade s ich nestrannosťou a nezávislosťou.

Kapitola III – Vnútna nezávislosť

22. Princíp nezávislosti sudcu znamená nezávislosť jednotlivých sudcov pri výkone rozhodovacej funkcie. Vo svojom rozhodovaní by mal byť sudca nezávislý a nestranný a schopný konať bez akéhokoľvek obmedzenia, neprimeraného vplyvu, nátlaku, ohrozenia alebo zasahovania, či už priamo alebo nepriamo akoukoľvek autoritou, vrátane vnútorných orgánov súdnictva. Hierarchická organizácia súdnictva nesmie ohroziť individuálnu nezávislosť.

23. Vyššie súdy by nemali usmerňovať sudcov v tom, ako by mali rozhodovať v jednotlivých prípadoch, s výnimkou konaní o predbežnom rozhodnutí alebo pri rozhodovaní o opravných prostriedkoch v súlade so zákonom.

24. Pridelovanie prípadov na súde musí vyplývať z vopred stanovených kritérií s cieľom zabezpečiť právo na nezávislého a nestranného sudcu. Nesmie byť ovplyvňované záujmami účastníkov konania ani nikým iným, kto je zainteresovaný na výsledku prípadu.

25. Sudcovia musia mať možnosť vytvárať a byť členmi profesijných združení, ktorých cieľom je zabezpečiť ich nezávislosť, obhajovať ich záujmy a presadzovať právny štát.

Kapitola IV – Súdne rady

26. Súdne rady sú nezávislé orgány, zriadené zákonom alebo na základe ústavy, usilujú sa o zabezpečenie nezávislosti súdnictva a jednotlivých sudcov a tým podporujú efektívne fungovanie súdneho systému.

27. Najmenej polovica členov súdnych rád musí byť volená sudcami/kolegami zo všetkých úrovní súdneho systému a výber by mal rešpektovať pluralitu vo vnútri súdnictva.

28. Súdne rady preukazujú najvyšší stupeň transparentnosti voči sudcom a spoločnosti prostredníctvom odôvodnených rozhodnutí prijatých vopred stanoveným postupom.

29. Pri výkone svojich funkcií nesmú súdne rady zasahovať do nezávislosti jednotlivých sudcov.

Kapitola V – Nezávislosť, efektívnosť a zdroje

30. Efektívnosť sudcov a súdnych systémov je nevyhnutnou podmienkou na ochranu práv každého človeka v súlade s požiadavkami článku 6 Dohovoru, právnu istotu a dôveru verejnosti v právny štát.

31. Efektívnosť spočíva vo vydávaní kvalitných rozhodnutí v primeranej lehote pri zachovaní spravodlivého posúdenia jednotlivých prípadov. Sudcovia sú povinní zabezpečiť efektívny postup pri rozhodovaní vecí za ktoré sú zodpovední, vrátane výkonu rozhodnutí, ktoré spadajú pod ich jurisdikciu.

32. Orgány, ktoré sú zodpovedné za organizáciu a fungovanie súdneho systému, sú povinné vytvoriť sudcom podmienky, ktoré im umožnia plniť ich poslanie a musia zabezpečiť účinnosť pri ochrane a rešpektovaní sudcovskej nezávislosti a nestrannosti.

Zdroje

33. Každý štát musí poskytnúť dostatočné zdroje, zariadenia a vybavenie súdov, aby súdy mohli fungovať v súlade so štandardmi ustanovenými v článku 6 Dohovoru a tiež aby sa umožnilo sudcom efektívne pracovať.

34. Sudcom musia byť poskytnuté informácie, ktoré potrebujú, aby mohli prijať príslušné procesné rozhodnutia, ak tieto rozhodnutia majú finančné vplyvy. Oprávnenie sudcu prijať

rozhodnutie v konkrétnom prípade nesmie byť záväzne limitované požiadavkou, ktorá sa týka čo najefektívnejšieho využívania zdrojov.

35. Súdny musí mať pridelený dostatočný počet sudcov a náležite kvalifikovaného podporného personálu.

36. Za účelom prevencie a zníženia preťaženia na súdoch, musia byť prijaté také opatrenia, aby pri zachovaní sudcovskej nezávislosti bola činnosť nesúvisiaca s rozhodovacou činnosťou zverená iným kvalifikovaným osobám.

37. Používanie systému elektronického súdneho manažmentu a informačných a komunikačných technológií má byť podporované tak štátnymi orgánmi ako aj sudcami, a ich celkové využívanie má byť podobne podporované aj na súdoch.

38. Na zaistenie bezpečnosti sudcov musia byť prijaté všetky nevyhnutné opatrenia. Tieto opatrenia majú zahŕňať ochranu súdov a sudcov, ktorí sa môžu stať, alebo sú obeťmi vyhrážania, či násillia.

Alternatívne riešenia sporov

39. Alternatívne spôsoby riešenia sporov sa majú podporovať.

Správa súdov

40. Súdne rady, v tých štátoch v ktorých sú zriadené, alebo iné nezávislé orgány, ktoré zodpovedajú za správu a riadenie súdov, samotné súdy a/alebo sudcovské profesijne organizácie majú participovať na príprave rozpočtu pre súdny systém.

41. Zapájanie sudcov do správy a riadenia súdov je potrebné podporovať.

Hodnotenie

42. V súlade s odsekom 58 môžu členské štáty zaviesť systém hodnotenia sudcov súdnymi orgánmi, s cieľom prispieť k efektívnosti výkonu spravodlivosti a neustáleho zlepšovania jej kvality.

Medzinárodný rozmer

43. Štáty musia súdom poskytnúť primerané prostriedky na to, aby sudcovia mohli efektívne vykonávať svoje funkcie aj vo veciach so zahraničným alebo medzinárodným prvkom a na podporu medzinárodnej spolupráce a vzťahov medzi sudcami.

Kapitola VI – Postavenie sudcu

Výber a kariéra

44. Rozhodnutia týkajúce sa výberu a kariérneho postupu sudcov musia byť založené na objektívnych kritériách vopred stanovených zákonom alebo príslušnými orgánmi. Takéto rozhodnutia majú byť založené na kvalite uchádzačov, so zreteľom na ich kvalifikáciu, schopnosti a spôsobilosť, ktorú si vyžaduje rozhodovanie vo veciach na základe aplikácie práva pri rešpektovaní ľudskej dôstojnosti.

45. Sudcovia, alebo uchádzači o výkon sudcovskej funkcie nesmú byť žiadnym spôsobom diskriminovaní na základe pohlavia, rasy, farby pleti, jazyku, náboženstva, politického alebo iného zmýšľania, národného alebo sociálneho pôvodu, príslušnosti k národnostnej menšine, majetku, zdravotného postihnutia, pôvodu, sexuálnej orientácie alebo iného dôvodu. Požiadavka, aby sudca, alebo uchádzač o výkon funkcie sudcu, bol štátnym občanom príslušného štátu sa nepovažuje za diskriminačnú.

46. Orgán, ktorý rozhoduje o výbere a kariérnom postupe sudcov musí byť nezávislý od výkonnej a zákonodarnej moci. S cieľom zabezpečiť jeho nezávislosť, musí byť najmenej polovica členov tohto orgánu tvorená sudcami, ktorí sú volení ich kolegami/sudcami.

47. V prípadoch, kde ústavné alebo iné právne predpisy stanovujú, že hlava štátu, vláda alebo legislatívna moc rozhodujú pri výbere a kariérnom postupe sudcov, tieto musia rešpektovať odporúčania resp. stanoviská nezávislého a kompetentného orgánu, ktorý je z podstatnej časti vytvorený sudcami (bez toho, aby boli dotknuté pravidlá o súdnych radách uvedené v kapitole č. IV)

48. Členovia nezávislých orgánov uvedených v odsekoch 46 a 47 majú zabezpečiť čo najširšiu možnú reprezentáciu. Konanie pred nimi musí byť transparentné a uchádzač má mať možnosť žiadať o dôvody prijatých rozhodnutí. Neúspešný kandidát by mal mať právo namietiť rozhodnutie alebo aspoň postup, podľa ktorého bolo rozhodnutie vydané.

Dĺžka trvania funkcie a nepreložiteľnosť

49. Kľúčovými prvkami nezávislosti sudcov je zabezpečenie výkonu funkcie a nepreložiteľnosť. Z toho vyplýva, že sudcovia musia mať garantované funkčné obdobie až do povinného dôchodkového veku, ak taký existuje.

50. Funkčné obdobie sudcov musí byť stanovené zákonom. Doživotná funkcia sudcu môže byť ukončená iba v prípade závažného porušenia disciplinárnych alebo trestnoprávných predpisov v zákonom stanovených prípadoch, alebo ak sudca už ďalej nemôže vykonávať sudcovskú funkciu. Skorší odchod do dôchodku musí byť umožnený len na základe žiadosti sudcu, alebo zo zdravotných dôvodov.

51. V tých prípadoch, keď sa ustanovenie do funkcie sudcu uskutočňuje na skúšobnú dobu ale na dobu určitú, rozhodnutie o tom, či sa potvrdí alebo predĺži takéto menovanie, musí byť prijaté v súlade s odsekom 44, aby sa zabezpečilo plné rešpektovanie nezávislosti súdnej moci.

52. Sudca nesmie byť bez súhlasu prekladaný do inej sudcovskej funkcie, s výnimkou prípadov disciplinárnych sankcií alebo reformy organizácie súdneho systému.

Odmena

53. Základné pravidlá systému odmeňovania profesionálnych sudcov musia byť stanovené zákonom.

54. Odmeny sudcov musia byť úmerné ich povolaniu a zodpovednosti, a musí byť zároveň dostatočné, aby ich chránili pred úplatkami, zameranými na ovplyvňovanie ich rozhodnutí. Musia existovať záruky pre zachovanie primeranej odmeny v prípade choroby, materskej alebo otcovskej dovolenky, rovnako ako aj pre vyplácanie starobného dôchodku, ktorý musí byť v rozumnom pomere k výške ich platu. Ochrana pred znižovaním plátov sudcov musí byť predmetom špeciálnej právnej úpravy.

55. Systémy tvorby základného platu sudcov v závislosti od ich výkonnosti sú neprípustné, nakoľko by mohli spôsobiť ohrozenie sudcovskej nezávislosti.

Vzdelávanie

56. Sudcom musí byť poskytnuté teoretické a praktické vzdelávanie tak na začiatku ako aj počas výkonu funkcie, ktoré je plne hradené zo štátnych prostriedkov, vrátane ekonomických, sociálnych ako aj kultúrnych potrieb súvisiacich s vykonávaním funkcie sudcu. Intenzita a dĺžka vzdelávania sú determinované predchádzajúcimi profesionálnymi skúsenosťami.

57. Nezávislý orgán v súlade so zásadou vzdelávacej samosprávy musí zabezpečiť, aby vzdelávanie sudcov tak na začiatku ako aj počas výkonu funkcie viedlo k otvorenosti, kompetentnosti a nestrannosti, ktoré sú vlastné sudcovskej funkcii.

Hodnotenie

58. V tých štátoch, v ktorých súdne orgány vytvorili systém hodnotenia sudcov, takéto systémy musia byť založené na objektívnych kritériách, ktoré sú zverejnené. V rámci hodnotenia majú mať sudcovia možnosť vyjadriť svoj názor na ich aktivity ako aj na vyhodnotenie týchto aktivít, prípadne namietnuť takéto hodnotenie na nezávislom orgáne, resp. na súde.

Kapitola VII – Povinnosti a zodpovednosť

Povinnosti

59. Sudcovia v priebehu súdneho konania musia chrániť práva a slobody všetkých osôb rovnako a rešpektovať ich ľudskú dôstojnosť.

60. Sudcovia musia v každom prípade konať nezávisle a nestranne, aby zabezpečili, že každej zúčastnenej strane sa dostane spravodlivého súdneho procesu a v nevyhnutných prípadoch aj vysvetľovať procesné postupy. Pri rozhodovaní musia sudcovia konať a z ich správania musí byť aj zrejmé, že konajú, bez akéhokoľvek neprimeraného vonkajšieho vplyvu na súdne konanie.

61. Sudcovia musia rozhodovať v pridelených veciach. Vzdať sa prípadu, alebo odmietnuť pojednávať môžu len vtedy, keď sú na to pádne dôvody, ktoré sú vymedzené zákonom.

62. Sudcovia musia konať v prejednávanej veci s náležitou starostlivosťou a v primeranej lehote.

63. Sudcovia musia svoje rozhodnutia jasne odôvodniť v jazyku, ktorý je jasný a zrozumiteľný.

64. Sudcovia majú vo vhodných prípadoch podporovať strany k tomu, aby dosiahli mimosúdne urovanie.

65. Sudcovia musia pravidelne aktualizovať a rozvíjať svoje vedomosti.

Zodpovednosť a disciplinárne konanie

66. Výklad zákonov, zisťovanie skutkových okolností a vyhodnocovanie dôkazov, ktoré sudca robí pri rozhodovaní v konkrétnej veci, nesmie viesť k disciplinárnej resp. občianskoprávnej zodpovednosti, okrem prípadov úmyselnej a hrubej nebanlivosti.

67. Jedine štát môže brať sudcu na občianskoprávnu zodpovednosť prostredníctvom súdnej žaloby v prípade, že musel priznať odškodnenie.

68. Výklad zákona, posúdenie skutkových okolností a hodnotenie dôkazov nesmie viesť k trestnej zodpovednosti sudcu, s výnimkou prípadov zlého úmyslu.

69. Disciplinárne konanie môže nasledovať v tom prípade, ak sudcovia nedokážu plniť svoje povinnosti účinným a riadnym spôsobom. Takéto konanie musí byť vedené nezávislým orgánom alebo súdom s garanciou spravodlivého procesu a poskytnutím práva sudcovi namietat rozhodnutie a uložené sankcie. Disciplinárne sankcie musia byť primerané.

70. Sudcovia nesmú byť osobne zodpovední v prípadoch, kde ich rozhodnutia boli zrušené alebo zmenené v odvolacom konaní.

71. Pokiaľ sudcovia nevykonávajú sudcovskú funkciu, sú zodpovední podľa občianskeho, trestného a správneho práva rovnako, ako každý iný občan.

Kapitola VIII – Etika sudcov

72. Funkcia sudcu by mala byť vykonávaná podľa etických zásad profesionálneho správania sa. Tieto zásady zahŕňajú nielen povinnosti, ktoré môžu byť sankcionované v disciplinárnych konaniach, ale majú byť návodom pre sudcu, ako sa správať.

73. Tieto zásady môžu byť zakotvené v kódexe sudcovej etiky, ktorý by mal upevniť dôveru verejnosti k sudcom a justícii. Sudcovia musia zohrávať vedúcu úlohu pri vytváraní takýchto kódexov.

74. Sudcovia by mali mať možnosť požiadať v oblasti etiky o pomoc orgán v rámci súdnictva.

6

LONDÝNSKA DEKLARÁCIA O SUDCOVSKEJ ETIKE

Valné Zhromaždenie ENCJ na stretnutí v Londýne 2. – 4. júna 2010

vzhľadom na to, že:

- ENCJ má za cieľ zlepšovať spoluprácu vzájomné porozumenie medzi Súdnyimi radami a sudcami členských a kandidujúcich štátov EÚ
 - potvrdenie zdieľaných princípov a hodnôt na európskej úrovni posilňuje vzájomné porozumenie a tým vzájomnú dôveru medzi sudcami v *Európskom justičnom priestore*;
1. schvaľuje správu pod názvom „Sudcovská etika - princípy, hodnoty a vlastnosti“ ako pokyny pre správanie sa európskych sudcov
 2. žiada Organizačný výbor a Výkonnú radu ENCJ o zabezpečenie distribúcie obsahu správy členom a pozorovateľom ENCJ ako aj členom európskych justícií
 3. navrhuje, aby členovia a pozorovatelia aktívne podporovali obsah správy na národnej i európskej úrovni a podali správu Valnému zhromaždeniu o aktivitách v tomto smere, spolu s prípadnými pripomienkami.

PRACOVNÁ SKUPINA EURÓPSKEJ SIETE
SÚDNYCH RÁD

„SUDCOVSKÁ ETIKA“

SPRÁVA 2009-2010

Sudcovská etika¹

Princípy, hodnoty a vlastnosti

ÚVOD

Potvrdenie zásad profesionálneho správania sa sudcov posilňuje dôveru verejnosti a umožňuje lepšie pochopiť úlohu sudcu v spoločnosti.

Tradične, úlohou sudcu je uplatňovať zákon alebo riešiť konflikty prostredníctvom implementácie právnych predpisov. Povinnosť postupovať zákonne dáva záruky proti akémukoľvek svojvoľnému konaniu zo strany sudcu.

Avšak, v našich európskych spoločnostiach sa postavenie sudcu vyvinulo: už nie je obmedzené na „hovorcu zákona“; sudca je tiež do určitej miery tvorcom zákona, ktorý vyžaduje, aby sa zodpovednosť a etické pravidlá zhodovali s týmto vývojom.

Navyše, naša verejnosť požaduje väčšiu transparentnosť vo fungovaní verejných orgánov.

Očakávania verejnosti od sudcov spôsobili, že Európska sieť súdnych rád sa zamýšľa nad otázkou sudcovskej etiky. Zaoberá sa hľadaním rovnováhy medzi nezávislosťou súdnictva (na ktorú má každý nárok), transparentnosťou inštitúcií, slobodou tlače a právom verejnosti na informácie.

Sudcovská etika bola posudzovaná v pozitívnom zmysle s cieľom zdôrazniť spoločné, základné hodnoty sudcovskej práce, princípy prevencie a osobné kvality ako aj zodpovedať očakávania verejnosti.

Nezávislosť, bezúhonnosť, nestrannosť, zdržanlivosť a diskretnosť, pracovitosť, rešpekt a schopnosť načúvať, rovnaké zaobchádzanie, kompetentnosť a transparentnosť predstavujú spoločné identifikované hodnoty (ako zásadné v sudcovskej úlohe) (Časť I). Sudca tiež prejavuje osobné kvality múdrosti, lojality, zmyslu pre ľudskosť ako aj schopnosť načúvať a efektívne komunikovať. Sudca si je vedomý, že jeho profesionálne správanie, jeho súkromný život a správanie v spoločnosti má vplyv na obraz justície a dôveru verejnosti (Časť II).

ČASŤ 1 – HODNOTY

Nasledujúce etické princípy boli zadefinované na základe nasledujúcej otázky: **čo spoločnosť a občania od sudcu očakávajú?**

NEZÁVISLOSŤ

¹ Tieto etické zásady boli spísané podľa rozhodnutia Valného zhromaždenia ENCJ, ktoré sa konalo v Bruseli v júni 2007. Sú výsledkom dvojročnej práce.

Tento dokument by sa mal prediskutovať s členmi a pozorovateľmi ENCJ.

Ak sa tieto princípy prijímú, mali by sa prekonzultovať s európskymi sudcami.

Nezávislosť nie je privilégium udelené v prospech sudcov.

Nezávislosť je právo každého občana v demokratickej spoločnosti mať prospech z justície, ktorá je (a od ktorej sa očakáva, že bude) nezávislá od zákonodarnej a výkonnej moci a ktorá vznikla s cieľom chrániť slobodu a práva občana v rámci právneho štátu.

Je na každom sudcovi, aby rešpektoval a pracoval na zachovaní nezávislosti súdnictva, a to ako v jeho individuálnych tak aj v inštitucionálnych aspektoch.

Táto nezávislosť ho vedie k uplatňovaniu práva vo veciach, ktoré sú pred ním v konkrétnom prípade postavené, bez strachu či sa zapáči alebo znepáči akýmkoľvek formám moci: výkonnej, zákonodarnej, politickej, hierarchickej, ekonomickej moci či mediálnej a verejnej mienke.

Sudca tiež dbá o to, aby zostal nezávislý od svojich kolegov a všetkých nátlakových skupín.

BEZÚHONNOSŤ

Sudca plní svoju úlohu poctivo, v záujme spravodlivosti a v záujme spoločnosti. Vo svojom verejnom ale aj osobnom živote má rovnakú povinnosť bezúhonnosti.

Z princípu bezúhonnosti môžu vyplývať dve povinnosti: povinnosť čestnosti a povinnosť dôstojnosti alebo cti.

2.1. Čestnosť

Čestnosť vedie sudcu, aby sa zdržal akéhokoľvek netaktného a neslušného správania a tu sa nemyslí iba správanie, ktoré je v rozpore so zákonom.

Sudca vykonáva svoju sudcovskú funkciu bez zvyhodňovania.

Hlavnú časť svojho pracovného času venuje svojim súdnym aktivitám.

Zabezpečuje správne využívanie zdrojov, ktoré mu boli zverené k výkonu spravodlivosti a tieto zdroje nezneužíva alebo ich nesprávne nepoužíva.

Neusiluje sa o neoprávnené zásahy na dosiahnutie akéhokoľvek preloženia, vymenovania alebo osobného povýšenia, ani sa nesnaží získať výhody pre seba alebo iných.

Počas výkonu funkcie sudcu odmieta prijať akékoľvek dary alebo výhody pre seba alebo svojich blízkych.

2.2. Dôstojnosť a česť

Sudca vykonáva svoju funkciu lojálnym aplikovaním procesných pravidiel, preukazovaním záujmu o dôstojnosť jednotlivcov a konaním v rámci zákona.

Zdvorilosť a intelektuálna česť riadi jeho vzťahy so všetkými pracujúcimi v súdnom systéme, sekretariátom, úradníkmi, advokátmi alebo inými právnikmi, sudcami, procesnými stranami a tlačou.

Česť od sudcu vyžaduje, aby zabezpečil - prostredníctvom svojej odbornej praxe a osoby – že neohrozuje verejný obraz o sudcovi, súde alebo súdnom systéme.

NESTRANNOSŤ

Nestrannosť a vnímanie nestrannosti ľuďmi je spolu s nezávislosťou základom spravodlivého procesu.

Nestrannosť sudcu predstavuje absenciu akýchkoľvek predsudkov a vopred vytvoreného úsudku pri výkone rozhodnutia, ako aj pri postupoch prijatých ešte pred vyhlásením rozsudku.

Sudca si je vedomý možnosti svojich vlastných predsudkov.²

Aby bola zaručená nestrannosť, sudca:

- plní svoju sudcovskú funkciu bez strachu, zvýhodňovania alebo predsudkov;
- osvojuje si, jednak pri výkone svojej funkcie ako aj v osobnom živote, vystupovanie, ktoré udržiava dôveru v nestrannosť súdnictva a minimalizuje situácie, ktoré by mohli viesť k námietke proti zaujatosti sudcu
- môže odmietnuť prípad, keď:
 - o v očiach objektívneho pozorovateľa nemôže prípad súdiť nestranne;
 - o má spojenie s jedným z účastníkov konania alebo má osobnú znalosť faktov, zastupoval, pomáhal alebo konal proti jednej zo strán, alebo existuje iná situácia, ktorá by mohla subjektívne ovplyvniť jeho nestrannosť;
 - o on alebo člen jeho rodiny má záujem na výsledku konania.

Sudca má povinnosť starať sa, aby sa zabránilo konfliktu záujmov medzi jeho sudcovskou funkciou a jeho spoločenským životom. Ak je sudca zdrojom aktuálneho alebo potenciálneho konfliktu záujmov, sudca neprijme alebo okamžite odstúpi od prípadu, aby sa zabránilo spochybneniu jeho nestrannosti.

Sudca zabezpečuje, aby jeho súkromný život neovplyvňoval verejný obraz o nestrannosti jeho sudcovskej práce.

Nestrannosť sudcovi nebráni, aby sa pri vykonávaní svojej odbornej činnosti zúčastňoval na spoločenskom živote.

² Je to vec subjektívnej a objektívnej nestrannosti. Objektívna nestrannosť súvisí s funkciami a subjektívna nestrannosť sa týka osobnosti jednotlivca.

Má nárok na úplnú slobodu názoru, ale musí byť opatrný vo vyjadrovaní svojich názorov a to aj v krajinách, v ktorých má sudca právo byť členom politickej organizácie.

V každom prípade sa táto sloboda názoru nemôže prejavovať pri výkone jeho sudcovskej funkcie.

ZDRŽANLIVOSŤ A DISKRÉTNOSŤ

Sudca sa vyhýba každému konaniu, ktoré by mohlo podporovať domnienku, že jeho rozhodnutia sú motivované iným než spravodlivým a odôvodneným použitím zákona. Sudca je zároveň sám občanom a ako taký má, mimo výkonu svojich sudcovských povinností, právo na slobodu prejavu uznanú všetkými medzinárodnými dohovormi o ochrane ľudských práv.

Pri výkone svojej funkcie ako aj vo svojom osobnom živote vynakladá sudca všetko úsilie, aby nenarušil dôveru, ktorú do neho vložili jednotlivci.

Sudcovská zdržanlivosť a diskretnosť zahŕňa rovnováhu medzi právami sudcu ako občana a medzi obmedzeniami spojenými s jeho funkciou.

Vo verejnom živote

V **politike** má sudca ako každý občan právo mať politické názory. Jeho úlohou je (prejavením zdržanlivosti) zabezpečiť, aby ľudia mohli plne dôverovať justícií, bez obáv z názorov sudcu.

Sudca je rovnako zdržanlivý v jednaniach s médiami. Nemôže, v mene slobody prejavu, vystupovať zaujato alebo v prospech jednej strany. Rovnako opatrný je sudca, aj keď čelí kritike alebo útokom.

Sudca sa zdrží komentovania svojich rozhodnutí, aj keď sú kritizované zo strany médií alebo akademickými komentátormi a dokonca aj keď sú zmenené v rámci odvolania. Spôsob, akým vyjadruje svoj názor je v **odôvodnení jeho rozhodnutia**.

Zároveň však povinnosť zdržanlivosti nemôže ospravedlňovať nečinnosť sudcu. Zatiaľ čo by nemal hovoriť o prípadoch, ktorými sa osobne zaoberá, má sudca ideálnu pozíciu, aby vysvetlil právne predpisy a ich aplikovanie. Spolu s ďalšími inštitúciami s rovnakým poslaním má sudca zohrávať **vzdelávajúcu úlohu** v rámci podpory právnych predpisov.

Keď je demokracia a základné slobody v ohrození, môže byť sudcovská zdržanlivosť uprednostnená pred povinnosťou prehovoriť.

V jeho súkromnom živote

Mimo plnenia svojich povinností sudca upustí od presadzovania svojho postavenia ako sudcu v jednaní s tretími stranami. Nevytvára dojem, že chce vyvíjať tlak na tretie strany alebo zapríčiniť sa o to, aby si mysleli, že sudca je na osobnej úrovni oprávnený vykonávať právomoci, ktoré mu zveril zákon v priebehu jeho sudcovskej činnosti.

Rovnako ako každá osoba má aj sudca právo na súkromný život. Jeho povinnosť zdržanlivosti mu nezabraňuje viesť normálny spoločenský život: stačí, ak si osvojí „opatrenia zdravého rozumu“, aby sa vyhol narušeniu dôstojnosti svojho úradu alebo svojej schopnosti ho vykonávať.

PRACOVITOSŤ

Je potrebné dosiahnuť pracovitosť a zvýšiť dôveru verejnosti v justíciu.

Sudca je pracovitý pri riešení prípadov. To znamená, že prípady rieši a súdi s primeranou lehotou odpovedajúcou predmetu veci, pričom zabezpečuje kvalitu rozhodnutia.

Rýchlosť súdneho konania nie je ovplyvňovaná len právnymi predpismi a zdrojmi, ktoré sú súdnemu systému k dispozícii, ale je ovplyvňovaná aj prístupom a prácou sudcu.

Sudca

- si zlepšuje vedomosti (vzdelávanie) za účelom zabránenia akémukoľvek prietahu v konaní spôsobenému neprofesionálnym prístupom.
- po celý svoj život si udržiava najvyššiu úroveň odbornej spôsobilosti.
- využíva všetky právne nástroje, ktoré sa naučí.

V každom súdnom procese zabezpečuje, aby sa stanovili primerané termíny pre strany a pre neho.

Sudca vynakladá všetko úsilie na účinné vedenie súdneho procesu a aby boli jeho rozhodnutia bez prietahu.

REŠPEKT A SCHOPNOSŤ NAČÚVAŤ

Pri výkone funkcie sudcu spoločnosť a jej členovia očakávajú, že budú rešpektovaní a vypočutí.

Rešpektom sa môže myslieť to, že sudca je schopný preukázať náležitú úctu k postaveniu ľudí a ich dôstojnosti.

Načúvanie by sa malo vnímať ako sudcova schopnosť venovať pozornosť výkladu faktov a odborným argumentov predložených stranami a ich právnym zástupcom.

Sudca sa pri jednaní s verejnosťou, právnikmi, kolegami a administratívnymi pracovníkmi chová spôsobom, ktorý je dôstojný, správny a vnímavý.

Pri organizovaní svojej práce berie sudca na vedomie a venuje pozornosť požiadavkám všetkých dotknutých strán v prípade.

Vytvára na svojom súde pokojnú atmosféru, s rovnakou pozornosťou vypočúva všetky strany prípadu a ich zástupcov.

Chová sa spôsobom, ktorý rešpektuje administratívny personál, ich autonómne úrady a kompetencie.

S kolegami udržiava vzťahy, ktoré sú korektné a rešpektujú ich samostatnosť a nezávislosť.

Sudca zabezpečuje – či už samostatne, kolektívne alebo pri výkone svojich riadiacich povinností - aby boli hodnoty rešpektu a načúvania zdieľané a rešpektované všetkými.

ROVNAKÉ ZAOBCHÁDZANIE

Rovnaké zaobchádzanie vyžaduje, aby sudca poskytol každému to, na čo má nárok, a to ako v procese, tak aj v rozhodnutí každého prípadu, a to prostredníctvom uznania jedinečnosti každého jednotlivca.

Sudca má mať úctu k všetkým osobám, ktoré pred ním predstúpia a zabezpečuje, aby sa s nimi zaobchádzalo rovnako.

Je si vedomý objektívnych rozdielov medzi rôznymi kategóriami ľudí a pracuje na tom, aby bola každá strana vypočutá, porozumená a rešpektovaná.

Zabezpečuje, aby nikto nemohol povedať, že bol ignorovaný, uprednostňovaný, alebo že ním opovrhovali.

Keď ústava, vnútroštátne zákony alebo medzinárodné predpisy tak stanovujú, môže sudca použiť pozitívnu diskrimináciu; v ostatných prípadoch zabezpečuje rovnosť v zaobchádzaní.

KOMPETENTNOSŤ

Spoločnosť má právo na kompetentného sudcu so širokou odbornou zdatnosťou.

Sudca sa rýchlo adaptuje na nový vývoj.

Sudca má metodický prístup k svojej práci. Berie do úvahy špecifiká jednotlivých prípadov, vrátane nových a neznámych aspektov a vedie prípad v primeranej lehote.

Keď je to vhodné, sudca tiež pri riešení konfliktov používa presvedčovanie.

Sudca je súčasťou pracovnej komunity; je schopný pracovať v tíme s kolegami a členmi personálu.

TRANSPARENTNOSŤ

Informovanie o fungovaní justície a prítomnosť verejnosti na súdnych procesoch prispievajú k ich spoločenskému prijatiu. Rovnaký prístup jednotlivcov zaangažovaných na žalobe alebo obhajobe k civilnému alebo trestnému konaniu podporuje transparentnosť a zvyšuje dôveru verejnosti.

Sudca dohliada na to, aby verejnosť bola informovaná o fungovaní justície.

Zabezpečuje transparentnosť prostredníctvom verejných pojednávaní a odôvodňovaním svojich rozhodnutí pri zachovaní dôvernosti vyžadovanej za účelom rešpektovania súkromia alebo z dôvodu potreby verejného poriadku.

Udržiava bezpečnú rovnováhu medzi potrebou transparentnosti a zákazom *voyeurismu* alebo exhibicionizmu tak, aby bolo zaistené, že justícia sa nestane divadlom.

V mediálnom styku musia prevládať inštitucionálne informácie. Informácie o jednotlivých prípadoch môžu byť poskytnuté iba v rámci zákona.

V osobnom a v spoločenskom živote je sudca vždy opatrný s cieľom zabrániť konfliktu záujmov. Tým zabezpečuje transparentnosť v súvislosti s jeho nestrannosťou.

ČASŤ 2: Vlastnosti alebo prednosti sudcu

Komplexnosť aktu súdenia, mimo špecifík determinovaných históriou každej krajiny, znamená, že mnohé prednosti alebo vlastnosti sa musia skombinovať tak, aby bola vykonaná spravodlivosť.

Dôvera v justíciu nie je garantovaná iba nezávislým, nestranným, poctivým, kompetentným a pracovitým sudcom.

Sudca by mal vykonávať svoju funkciu s múdrosťou, lojalitou, ľudskosťou, odvahou, serióznosťou a rozvážnosťou a zároveň byť schopným načúvať, komunikovať a pracovať.

Tieto požiadavky nie sú špecifické pre sudcu, ale sú nevyhnutné z dôvodu zaručenia práva pre všetkých mať sudcu.

MÚDROSŤ

Sudca prejavuje svoju múdrosť prostredníctvom znalosti reálií a práva, ako aj vďaka rozumnému, spravodlivému a rozvážnemu správaniu.

Týmto spôsobom správania sa odstraňujú excesy a výstrednosť pri výkone jeho funkcie, pri čom nevykazuje známky nesmelosti alebo strnulosti, ktoré by mohli viesť ku konformite. Je kreatívny v uplatňovaní práva pri rozhodovaní prípadov, vrátane tých, ktoré nie sú riešené existujúcimi právnymi predpismi. Keďže sa právo nevyvíja rovnakým tempom ako spoločnosť, sudca prejavuje múdrosť v používaní techník interpretácie.

Táto prednosť mu umožňuje byť pokojným a rozvážnym pri riešení sporov a umožňuje mu rozoznať a dištancovať sa od účastníkov konania a skutočností, o ktorých súdi.

LOJALITA

Sudca je lojálny.

Táto lojálnosť spoločne s nezávislosťou znamená, že keď sudca prisahá, bez ohľadu na formuláciu, tento symbolický sľub lojality ho viaže k právnym princípom štátu.

V Európe tento záväzok zahŕňa lojalitu k ústave každej krajiny, k demokratickým inštitúciám, základným právam, k zákonu a procesu a nakoniec k pravidlám organizácie súdneho systému.

Sudca lojálne splňa dve požiadavky: neprekračovať jemu zverené právomoci a uplatňovať ich.

Túto lojalitu nemožno od sudcov požadovať, keď je demokracia a základné slobody v nebezpečenstve.

V krajinách, ktoré umožňujú sudcovi byť členom politickej strany alebo byť kandidátom v politických voľbách, môžu vnútroštátne predpisy o nezlúčiteľnosti regulovať politické vyjadrenie a kandidatúru s cieľom zaistiť, že každý má prístup k nezávislému a nestrannému sudcovi.

ĽUDSKOSŤ

Zmysel sudcu pre ľudskosť sa prejavuje prostredníctvom rešpektovania osôb a ich dôstojnosti vo všetkých okolnostiach jeho pracovného a súkromného života.

Jeho správanie je založené na rešpekte k ľudskej bytosti s ohľadom na súhrn ich vlastností, či už fyzických, kultúrnych, intelektuálnych alebo sociálnych, ako aj na rasu a pohlavie osoby.

Sudca preukazuje rešpekt nie len pri jednaní s ľuďmi, ktorých súdi ale aj s tými, ktorí sú súčasťou jeho pracovného prostredia ako sú právnici, administratívni pracovníci a pod.

Táto ľudskosť, ktorá zahŕňa citlivosť k situáciám, s ktorými sa stretáva, mu umožňuje zohľadniť ľudský rozmer v jeho rozhodnutiach. Pri posudzovaní faktov a rozhodnutí nachádza mieru medzi empatiou, súcitom, láskavosťou, disciplínou a prísnosťou tak, aby jeho aplikácia práva bola vnímaná ako legitímna a spravodlivá.

ODVAHA

Sudca prejavuje odvahu, aby vykonával svoje povinnosti sudcu a reagoval na tých, ktorí hľadajú spravodlivosť.

Táto odvaha v kombinácii s nezávislosťou môže tiež smerovať k nepopularite a osamelosti.

Vývoj súčasnej spoločnosti znamená, že sudca musí preukázať odvahu a to ako fyzickú, tak aj morálnu:

- za účelom vykonávania určitých procedúr,
- kvôli vyrovnaní sa s rôznymi tlakmi - politickými, sociálnymi i tlakom verejnej mienky, ako aj médií a záujmových skupín
- aby splnil výzvy modernej spoločnosti.

Táto hodnota, rovnako ako všetky ostatné vlastnosti, je vykonávaná primeraným spôsobom.

SERIÓZNOSŤ A ROZVÁŽNOSŤ

Podstata serióznosti a rozvážnosti sudcu spočíva v jeho primeranom správaní.

Serióznosť vyžaduje úctivé chovanie počas súdneho procesu, vyžaduje zdvorilosť bez prehnanej formality a bez nevhodného humoru. Zachovávanie profesionálnej praxe rozvážnosti však nevyníma praktizovanie ľudskosti, ktorá upravuje vzťahy akejkoľvek komunity.

Rozvážny sudca kombinuje svoje znalosti práva s vedomosťami o konkrétnych okolnostiach prípadu racionálnym spôsobom a pri zachovaní praktického zdravého rozumu.

V záujme zachovania dôvery verejnosti v justíciu a súdy sprevádza sudcu rozvaha v jeho profesionálnom aj v súkromnom živote.

PRÁCA

Sudcovská funkcia predstavuje neustálu náročnú prácu a trvalé duševné úsilie.

Sudcova pracovná schopnosť a jeho odhodlanosť využívať túto schopnosť sú potrebné k rozvíjaniu jeho sudcovských zručností a k udržaniu vysokej kvality práce, ktoré účastník sporu od neho očakáva.

Týmto spôsobom sudca organizuje svoju prácu efektívne. Preukazuje sebadisciplínu pri zvládaní stresu a frustrácie. Ak pracuje v tíme, venuje pozornosť názorom svojich kolegov a kultivuje schopnosti tímovej práce.

Napokon, sudca, ktorý sa podieľa na riadení súdu, rozvíja svoje riadiace schopnosti.

POČÚVANIE A KOMUNIKÁCIA

Od sudcu sa očakáva, že bude procesné strany pozorne počúvať vo všetkých fázach procesu.

Načúvanie zahŕňa absentovanie zaujatosti a predsudkov. Táto schopnosť nespočíva len v skutočne otvorenej mysli a vnímavosti, ale aj v schopnosti spochybňovať sám seba. Načúvanie zostáva neutrálne, pri zachovaní odstupu, ale bez povyšovania alebo pohŕdania, ľudské ale triezve.

Schopnosť načúvať a pozornosť voči iným nie sú vrodené vlastnosti; sú niečím, v čom sa dá vypracovať a čo je súčasťou vzdelávania sudcov.

Sudca zabezpečí, aby bol schopný komunikovať s ostatnými. Vyjadruje sa primeraným spôsobom, s rešpektom, nediskriminačným spôsobom a pokojne. Vyhýba sa používaniu výrazov, ktoré sú dvojzmyselné, neúctivé, povýšenecké, ironické, ponižujúce alebo zraňujúce.

Správna komunikácia je prítomná aj v jeho rozsudkoch (písomných alebo ústnych). Sudca zabezpečuje, aby boli jeho rozsudky zrozumiteľné. Odôvodňuje svoje rozhodnutie tak, aby všetky zúčastnené strany mohli porozumieť logike, na ktorej je rozhodnutie sudcu založené.

Štrasburg , 17. novembra 2010

CCJE (2010)3 finálna verzia

Poradná rada Európskych sudcov

(CCJE)

MAGNA CARTA SUDCOV (Základné princípy)

Úvod:

Pri príležitosti 10. výročia, prijala Poradná rada európskych sudcov (CCJE) počas svojho 11. plenárneho zasadnutia (Štrasburg, 17. – 19. Novembra 2010) Magnu Chartu sudcov (Základné princípy), ktorá sumarizuje a kodifikuje závery Stanovísk CCJE, ktoré už boli prijaté. Každé z týchto 12 stanovísk, ktorým venoval pozornosť Výbor ministrov Rady Európy, obsahuje dodatočné úvahy na témy, ktoré sú obsahom tohto dokumentu (pozri www.coe.int/ccje).

- Finálna verzia môže byť podrobená formálnym úpravám -

MAGNA CARTA SUDCOV (Základné princípy)

Právny štát a spravodlivosť

1. Súdna moc je jedna z troch mocí každého demokratického štátu. Jej poslaním je garantovať existenciu právneho štátu a prostredníctvom toho zabezpečovať riadne uplatňovanie zákona nestranným, spravodlivým, reálnym a efektívnym spôsobom.

Sudcovská nezávislosť

2. Sudcovská nezávislosť a nestrannosť sú základnými predpokladmi pre činnosť súdnej moci.
3. Sudcovská nezávislosť musí vyplývať zo zákona, byť funkčná a finančná. Musí byť garantovaná vo vzťahu k ostatným mociam štátu, tým, ktorí hľadajú spravodlivosť, k ostatným sudcom a spoločnosti vo všeobecnosti, prostredníctvom vnútroštátnych právnych noriem na najvyššej úrovni. Štát a každý sudca sú zodpovední za presadzovanie a ochranu sudcovskej nezávislosti.
4. Sudcovská nezávislosť musí byť garantovaná vo všetkých oblastiach sudcovskej činnosti, najmä pokiaľ ide o výber sudcov, menovanie do funkcie až do dôchodkového veku, kariérny postup, nepreložiteľnosť, vzdelávanie, sudcovskú imunitu, disciplinárne konania, odmeňovanie sudcov a financovanie súdnej moci.

Záruky nezávislosti

5. Rozhodnutia týkajúce sa výberu, menovania a kariérneho postupu musia byť založené na objektívnych kritériách a prijaté orgánmi, ktoré sú zodpovedné za garantovanie nezávislosti.
6. Disciplinárne konania musia prebiehať pred nezávislým orgánom s možnosťou odvolania sa na súd.
7. Na základe konzultácii so súdnou mocou, štát musí zabezpečiť ľudské, materiálne a finančné zdroje potrebné na riadnu činnosť súdneho systému. V záujme obmedzenia akýchkoľvek neoprávnených vplyvov musia sudcovia dostávať primerané finančné ohodnotenie, vrátane adekvátneho dôchodkového zabezpečenia, ktoré musí byť upravené v zákone.

8. Počiatočné vzdelávanie ako aj celoživotné vzdelávanie je právom a povinnosťou pre sudcov. Toto vzdelávanie sa musí organizovať pod dohľadom súdnej moci. Vzdelávanie je dôležitým prvkom ochrany nezávislosti sudcov ako aj kvality a efektívnosti súdneho systému.
9. Súdna moc sa musí podieľať na všetkých rozhodnutiach, ktoré majú vplyv na výkon súdnych funkcií (organizácia súdov, procesné predpisy, ďalšia legislatíva).
10. Pri výkone svojich funkcií zameraných na uplatňovanie spravodlivosti, sudcovia nesmú podliehať žiadnym nariadeniam alebo inštrukciám, alebo akémukoľvek hierarchickému nátlaku a musia byť viazaní len zákonom.
11. Sudcovia musia zabezpečiť rovnosť zbraní medzi žalobou a obhajobou. Nezávislé postavenie prokurátorov je základnou požiadavkou pre právny štát.
12. Sudcovia majú právo byť členmi národných a medzinárodných asociácií sudcov, ktoré sú poverené ochraňovať poslanie súdnictva v spoločnosti.

Orgán zodpovedný za garantovanie nezávislosti

13. Na zabezpečenie nezávislosti sudcov, každý štát musí vytvoriť Súdnu radu alebo akýkoľvek iný špecifický orgán, ktorý bude sám o sebe nezávislý na legislatívnej a výkonnej moci a bude mať široké kompetencie vo všetkých otázkach týkajúcich sa jeho rokovacieho poriadku, ako aj organizácie, fungovania a imidžu súdnych inštitúcií. Rada sa musí skladať buď výlučne zo sudcov, alebo z podstatnej väčšiny sudcov, volených ich kolegami – sudcami. Súdna rada sa musí zodpovedať za svoju činnosť a rozhodnutia.

Prístup k spravodlivosti a transparentnosť

14. Súdna moc musí byť prehľadná a informácie o činnosti súdneho systému musia byť publikované.
15. Sudcovia musia robiť kroky na zabezpečenie prístupu k rýchlemu, efektívnemu a vhodnému riešeniu sporov a mali by prispievať k propagácii alternatívnych metód riešenia sporov.
16. Súdne dokumenty a súdne rozhodnutia musia byť vyhotovené v prístupnom, jednoduchom a jasnom jazyku. Sudcovia musia vydávať odôvodnené rozhodnutia, vyniesť rozsudky verejne v primeranom čase, na základe spravodlivého a verejného pojednávania. Sudcovia musia využívať vhodné metódy riadenia prípadu.

17. Vynútiteľnosť súdnych rozhodnutí je základným prvkom práva na spravodlivý proces a zároveň garantuje efektívnosť súdnictva.

Etika a zodpovednosť

18. Činnosť sudcov má byť usmerňovaná deontologickými princípmi odlišenými od disciplinárnych pravidiel. Musia ich navrhnúť samotní sudcovia a musia byť súčasťou ich vzdelávania.
19. V každom štáte ústava alebo zákon upravujúci postavenie sudcov musia definovať pochybenia, ktoré môžu viesť k disciplinárnym sankciám ako aj k disciplinárnemu konaniu.
20. Sudcovia musia byť trestne zodpovední podľa všeobecného právneho poriadku za činy spáchané mimo ich súdneho úradu. Sudcovia nesmú byť trestne zodpovední za neúmyselné pochybenia pri výkone svojej funkcie.
21. Náprava pochybení pri rozhodovacej činnosti musí byť zabezpečená vhodným systémom opravných prostriedkov. Nápravu akýchkoľvek iných pochybení pri výkone spravodlivosti je možné žiadať iba od štátu.
22. V súvislosti s výkonom súdnych funkcií nie je vhodné, aby sudca čelil akejkoľvek osobnej zodpovednosti, ani pokiaľ ide o náhradu nákladov štátu, okrem prípadov úmyselnej nedbanlivosti.

Medzinárodné súdy

23. Tieto princípy sa musia aplikovať *mutatis mutandis* na sudcov všetkých európskych a medzinárodných súdov.

**Recommendation CM/Rec(2010)12
of the Committee of Ministers to member states
on judges: independence, efficiency and responsibilities**

Slovak version

Odporúčanie CM/Rec (2010) 12

Výboru ministrov členským štátom

o sudcoch: nezávislosť, efektívnosť a zodpovednosť

(Prijaté Výborom ministrov Rady Európy 17. novembra 2010 na 1098. zasadnutí zástupcov ministrov)

Výbor ministrov, podľa podmienok stanovených v článku 15. b štatútu Rady Európy,

Majúc na zreteli článok 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej uvádzaný ako „Dohovor“), ktorý stanovuje, že „každý má právo na spravodlivé a verejné prejednanie jeho veci v primeranej lehote, nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom“, a príslušnej judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva;

Majúc na zreteli základné princípy OSN o nezávislosti súdnej moci, ktoré schválilo Valné zhromaždenie OSN v roku 1985;

Majúc na zreteli stanoviská Poradnej rady európskych sudcov (CCJE), činnosť Európskej komisie pre efektívnosť súdnictva (CEPEJ) a Európsku chartu o štatúte sudcov vypracovaných v rámci multilaterálnych rokovaní Rady Európy;

Konštatujú, že pri výkone sudcovskej funkcie, je úloha sudcu nevyhnutná pri zabezpečovaní ochrany ľudských práv a základných slobôd;

V snahe zlepšiť nezávislosť sudcov, ktorá je neoddeliteľnou súčasťou právneho štátu a je nevyhnutná pre nestrannosť sudcov a fungovanie súdneho systému;

Zdôrazňujúc, že nezávislosť súdnej moci zabezpečuje každej osobe právo na spravodlivý proces, a preto nie je výsadou pre sudcu, ale zárukou dodržiavania ľudských práv a základných slobôd, umožňujúcou každej osobe dôverovať súdnemu systému;

Uvedomujúc si nutnosť zabezpečiť postavenie a právomoci sudcov s cieľom dosiahnuť účinný a spravodlivý právny systém, a povzbudiť ich, aby sa zaviazali aktívne pôsobiť v súdnom systéme;

Uvedomujúc si potreby na zabezpečenie náležitého výkonu sudcovskej zodpovednosti, povinnosti a právomoci zameraných na ochranu záujmov všetkých osôb;

V snahe poučiť sa z rozmanitých skúseností členských štátov pokiaľ ide o organizáciu súdnych inštitúcií v súlade s princípmi právneho štátu;

Majúc na zreteli rôznorodosť právnych systémov, ústavných pozícií a prístupov k rozdeleniu mocí;

Majúc na zreteli, že nič v tomto odporúčaní nemôže byť použité na zmenšenie záruk sudcovskej nezávislosti garantovaných ústavami alebo právnymi systémami členských štátov;

Majúc na zreteli, že ústavy alebo právne systémy niektorých členských štátov upravujú vytvorenie rady, ktorá je podľa tohto odporúčania uvedená ako „súdna rada“;

Podporujúc rozvíjanie vzťahov medzi súdnymi orgánmi a jednotlivými sudcami z rôznych členských štátov s cieľom podporiť rozvoj spoločnej právnej kultúry;

Berúc do úvahy, že Odporúčanie Rec.(94) 12 Výboru ministrov o nezávislosti, efektívnosti a postavení sudcov je potrebné zásadným spôsobom aktualizovať s cieľom posilniť všetky potrebné opatrenia na podporu sudcovskej nezávislosti a efektívnosti, zaručiť a zefektívniť ich zodpovednosť a posilniť postavenie jednotlivých sudcov a súdnictva vo všeobecnosti,

Odporúča, aby vlády členských štátov prijali opatrenia, ktoré zabezpečia, aby sa ustanovenia obsiahnuté v dodatku k tomuto odporúčaní, ktoré nahrádza vyššie uvedené Odporúčanie Rec. (94) 12 aplikovali vo vnútroštátnych právnych predpisoch, politike a praxi, pričom sudcom je umožnené vykonávať ich funkcie v súlade s týmito ustanoveniami.

Dodatok k Odporúčaniu CM/Rec. (2010)12

Kapitola I. Všeobecné princípy

Rozsah pôsobnosti odporúčania

1. Toto odporúčanie sa vzťahuje na všetky osoby, ktoré vykonávajú sudcovské funkcie, vrátane tých, ktoré sa zaoberajú ústavnými záležitosťami.
2. Ustanovenia uvedené v tomto odporúčaní sa vzťahujú aj na prísediach sudcov, okrem prípadov, keď z kontextu vyplýva, že sa tieto ustanovenia vzťahujú len na profesionálnych sudcov.

Sudcovská nezávislosť a úroveň na ktorej musí byť garantovaná

3. Účelom sudcovskej nezávislosti, ako je stanovené v článku 6 Dohovoru, je zabezpečiť každej osobe základné právo, aby jeho vec bola rozhodnutá v spravodlivom procese, na základe zákona a bez akéhokoľvek neprimeraného vplyvu.

4. Nezávislosť jednotlivých sudcov je zabezpečená nezávislosťou súdnictva ako celku. To je základným atribútom právneho štátu.

5. Sudcovia musia mať neobmedzenú slobodu rozhodovať vo veciach nestranne, v súlade so zákonom a ich interpretáciou faktov.

6. Sudcovia musia mať dostatočné právomoci a mať možnosť ich vykonávať v záujme plnenia svojich povinností a zachovávaní autority a dôstojnosti súdu. Všetky osoby, ktoré sú spojené s prípadom, vrátane verejnoprávnych subjektov alebo ich zástupcov sa musia podriaďovať autorite sudcu.

7. Nezávislosť sudcu a súdnictva musia byť zakotvené v ústave alebo na najvyššej možnej právnej úrovni v členských štátoch, s odvolaním sa na podrobnejšiu úpravu právnymi normami nižšej právnej sily.

8. Ak sa sudcovia domnievajú, že ich nezávislosť je ohrozená, musia mať možnosť obrátiť sa na súdnu radu alebo iný nezávislý orgán, alebo musia mať k dispozícii účinné prostriedky nápravy.

9. Pridelená vec nesmie byť odňatá konkrétnemu sudcovi bez zákonných dôvodov. Rozhodnutie o odňatí veci sudcovi musí byť prijaté na základe objektívnych, vopred stanovených kritérií a na základe transparentného procesu prostredníctvom justičného orgánu.

10. Iba samotní sudcovia môžu rozhodovať o svojej vlastnej právomoci v jednotlivých prípadoch, tak ako to je definované v zákone.

Kapitola II – Vonkajšia nezávislosť

11. Vonkajšia nezávislosť sudcov nie je výsadou ani privilegiom prepožičaným sudcom kvôli ich prospechu ale je v záujme právneho štátu a osôb, ktoré hľadajú a očakávajú nestrannú justíciu. Nezávislosť sudcov sa považuje za záruku slobody, rešpektovania ľudských práv a nestrannej aplikácie právnych predpisov. Sudcovská nestrannosť a nezávislosť je nevyhnutná na zabezpečenie rovnosti účastníkov konania pred súdmi.

12. Bez toho, aby bola dotknutá ich nezávislosť, sudcovia a justícia by mali udržiavať konštruktívne pracovné vzťahy s inštitúciami a orgánmi verejnej moci, ktoré sa podieľajú na riadení a správe súdov, rovnako ako aj s odborníkmi, ktorých úlohy sú spojené s prácou sudcov s cieľom uľahčiť účinný a efektívny výkon spravodlivosti.

13. Všetky potrebné opatrenia na ochranu a zdokonalenie nezávislosti a nestrannosti sudcov sa musia rešpektovať.

14. Zákon musí určiť sankcie voči osobám, ktoré sa snažia neprimeraným spôsobom ovplyvniť sudcu.

15. Rozsudky musia byť odôvodnené a vyhlásené verejne. Sudcovia nie sú inak povinní vysvetľovať dôvody svojich rozhodnutí.

16. Rozhodnutia sudcov nesmú podliehať inej revízii než akou je odvolacie konanie, resp. znovu otvorenie veci v zákonom stanovených prípadoch.

17. S výnimkou rozhodnutí o amnestii, milosti alebo podobných opatrení, výkonná a zákonodarná moc nesmie prijímať rozhodnutia, ktoré anulujú súdne rozhodnutia.

18. Pri komentovaní rozhodnutí sudcov, sa výkonná a zákonodarná moc musia vyhnúť kritike, ktorá by podkopala nezávislosť a dôveru verejnosti v súdnictvo. Musia sa tiež zdržať akéhokoľvek konania, ktoré by mohlo spochybniť ich ochotu dodržiavať rozhodnutia sudcov, okrem vyjadrenia zámeru podať opravný prostriedok.

19. Súdne konania a záležitosti týkajúce sa správy súdov sú vo verejnom záujme. Právo na informovanie o súdnych záležitostiach by však malo byť vykonávané s ohľadom na obmedzenia, ktoré vyplývajú zo sudcovskej nezávislosti. Zriadenie súdnych hovorcov alebo tlačového resp. komunikačného odboru v rámci súdov alebo v rámci súdnych rád, alebo iných nezávislých orgánov je vítané. Sudcovia musia byť vo vzťahu k médiám zdržanliví.

20. Sudcovia, ktorí sú súčasťou spoločnosti, ktorej slúžia, nemôžu bez dôvery verejnosti, efektívne vykonávať spravodlivosť. O očakávaniach spoločnosti od súdneho systému a sťažnostiach na jeho fungovanie by sa mali navzájom informovať. Prispieť k tomuto by mali trvalé mechanizmy zriadené súdnou radou alebo iným nezávislým orgánom, ktoré by získavali tieto spätné väzby.

21. Sudcovia môžu vykonávať činnosti okrem ich oficiálnej funkcie. Aby sa zabránilo skutočným či vnímaným konfliktom záujmu, ich účasť musí byť obmedzená na činnosti, ktoré sú v súlade s ich nestrannosťou a nezávislosťou.

Kapitola III – Vnútoraná nezávislosť

22. Princíp nezávislosti sudcu znamená nezávislosť jednotlivých sudcov pri výkone rozhodovacej funkcie. Vo svojom rozhodovaní by mal byť sudca nezávislý a nestranný a schopný konať bez akéhokoľvek obmedzenia, neprimeraného vplyvu, nátlaku, ohrozenia alebo zasahovania, či už priamo alebo nepriamo akoukoľvek autoritou, vrátane vnútorných orgánov súdnictva. Hierarchická organizácia súdnictva nesmie ohroziť individuálnu nezávislosť.

23. Vyššie súdy by nemali usmerňovať sudcov v tom, ako by mali rozhodovať v jednotlivých prípadoch, s výnimkou konaní o predbežnom rozhodnutí alebo pri rozhodovaní o opravných prostriedkoch v súlade so zákonom.

24. Pridelovanie prípadov na súde musí vyplývať z vopred stanovených kritérií s cieľom zabezpečiť právo na nezávislého a nestranného sudcu. Nesmie byť ovplyvňované záujmami účastníkov konania ani nikým iným, kto je zainteresovaný na výsledku prípadu.

25. Sudcovia musia mať možnosť vytvárať a byť členmi profesijných združení, ktorých cieľom je zabezpečiť ich nezávislosť, obhajovať ich záujmy a presadzovať právny štát.

Kapitola IV – Súdne rady

26. Súdne rady sú nezávislé orgány, zriadené zákonom alebo na základe ústavy, usilujú sa o zabezpečenie nezávislosti súdnictva a jednotlivých sudcov a tým podporujú efektívne fungovanie súdneho systému.

27. Najmenej polovica členov súdnych rád musí byť volená sudcami/kolegami zo všetkých úrovní súdneho systému a výber by mal rešpektovať pluralitu vo vnútri súdnictva.

28. Súdne rady preukazujú najvyšší stupeň transparentnosti voči sudcom a spoločnosti prostredníctvom odôvodnených rozhodnutí prijatých vopred stanoveným postupom.

29. Pri výkone svojich funkcií nesmú súdne rady zasahovať do nezávislosti jednotlivých sudcov.

Kapitola V – Nezávislosť, efektívnosť a zdroje

30. Efektívnosť sudcov a súdnych systémov je nevyhnutnou podmienkou na ochranu práv každého človeka v súlade s požiadavkami článku 6 Dohovoru, právnu istotu a dôveru verejnosti v právny štát.

31. Efektívnosť spočíva vo vydávaní kvalitných rozhodnutí v primeranej lehote pri zachovaní spravodlivého posúdenia jednotlivých prípadov. Sudcovia sú povinní zabezpečiť efektívny postup pri rozhodovaní vecí za ktoré sú zodpovední, vrátane výkonu rozhodnutí, ktoré spadajú pod ich jurisdikciu.

32. Orgány, ktoré sú zodpovedné za organizáciu a fungovanie súdneho systému, sú povinné vytvoriť sudcom podmienky, ktoré im umožnia plniť ich poslanie a musia zabezpečiť účinnosť pri ochrane a rešpektovaní sudcovskej nezávislosti a nestrannosti.

Zdroje

33. Každý štát musí poskytnúť dostatočné zdroje, zariadenia a vybavenie súdov, aby súdy mohli fungovať v súlade so štandardmi ustanovenými v článku 6 Dohovoru a tiež aby sa umožnilo sudcom efektívne pracovať.

34. Sudcom musia byť poskytnuté informácie, ktoré potrebujú, aby mohli prijať príslušné procesné rozhodnutia, ak tieto rozhodnutia majú finančné vplyvy. Oprávnenie sudcu prijať

rozhodnutie v konkrétnom prípade nesmie byť záväzne limitované požiadavkou, ktorá sa týka čo najefektívnejšieho využívania zdrojov.

35. Súdny musí mať pridelený dostatočný počet sudcov a náležite kvalifikovaného podporného personálu.

36. Za účelom prevencie a zníženia preťaženia na súdoch, musia byť prijaté také opatrenia, aby pri zachovaní sudcovskej nezávislosti bola činnosť nesúvisiaca s rozhodovacou činnosťou zverená iným kvalifikovaným osobám.

37. Používanie systému elektronického súdneho manažmentu a informačných a komunikačných technológií má byť podporované tak štátnymi orgánmi ako aj sudcami, a ich celkové využívanie má byť podobne podporované aj na súdoch.

38. Na zaistenie bezpečnosti sudcov musia byť prijaté všetky nevyhnutné opatrenia. Tieto opatrenia majú zahŕňať ochranu súdov a sudcov, ktorí sa môžu stať, alebo sú obeťami vyhrážania, či násilia.

Alternatívne riešenia sporov

39. Alternatívne spôsoby riešenia sporov sa majú podporovať.

Správa súdov

40. Súdne rady, v tých štátoch v ktorých sú zriadené, alebo iné nezávislé orgány, ktoré zodpovedajú za správu a riadenie súdov, samotné súdy a/alebo sudcovské profesijne organizácie majú participovať na príprave rozpočtu pre súdny systém.

41. Zapájanie sudcov do správy a riadenia súdov je potrebné podporovať.

Hodnotenie

42. V súlade s odsekom 58 môžu členské štáty zaviesť systém hodnotenia sudcov súdnymi orgánmi, s cieľom prispieť k efektívnosti výkonu spravodlivosti a neustáleho zlepšovania jej kvality.

Medzinárodný rozmer

43. Štáty musia súdom poskytnúť primerané prostriedky na to, aby sudcovia mohli efektívne vykonávať svoje funkcie aj vo veciach so zahraničným alebo medzinárodným prvkom a na podporu medzinárodnej spolupráce a vzťahov medzi sudcami.

Kapitola VI – Postavenie sudcu

Výber a kariéra

44. Rozhodnutia týkajúce sa výberu a kariérneho postupu sudcov musia byť založené na objektívnych kritériách vopred stanovených zákonom alebo príslušnými orgánmi. Takéto rozhodnutia majú byť založené na kvalite uchádzačov, so zreteľom na ich kvalifikáciu, schopnosti a spôsobilosť, ktorú si vyžaduje rozhodovanie vo veciach na základe aplikácie práva pri rešpektovaní ľudskej dôstojnosti.

45. Sudcovia, alebo uchádzači o výkon sudcovskej funkcie nesmú byť žiadnym spôsobom diskriminovaní na základe pohlavia, rasy, farby pleti, jazyku, náboženstva, politického alebo iného zmýšľania, národného alebo sociálneho pôvodu, príslušnosti k národnostnej menšine, majetku, zdravotného postihnutia, pôvodu, sexuálnej orientácie alebo iného dôvodu. Požiadavka, aby sudca, alebo uchádzač o výkon funkcie sudcu, bol štátnym občanom príslušného štátu sa nepovažuje za diskriminačnú.

46. Orgán, ktorý rozhoduje o výbere a kariérnom postupe sudcov musí byť nezávislý od výkonnej a zákonodarnej moci. S cieľom zabezpečiť jeho nezávislosť, musí byť najmenej polovica členov tohto orgánu tvorená sudcami, ktorí sú volení ich kolegami/sudcami.

47. V prípadoch, kde ústavné alebo iné právne predpisy stanovujú, že hlava štátu, vláda alebo legislatívna moc rozhodujú pri výbere a kariérnom postupe sudcov, tieto musia rešpektovať odporúčania resp. stanoviská nezávislého a kompetentného orgánu, ktorý je z podstatnej časti vytvorený sudcami (bez toho, aby boli dotknuté pravidlá o súdnych radách uvedené v kapitole č. IV)

48. Členovia nezávislých orgánov uvedených v odsekoch 46 a 47 majú zabezpečiť čo najširšiu možnú reprezentáciu. Konanie pred nimi musí byť transparentné a uchádzač má mať možnosť žiadať o dôvody prijatých rozhodnutí. Neúspešný kandidát by mal mať právo namietat rozhodnutie alebo aspoň postup, podľa ktorého bolo rozhodnutie vydané.

Dĺžka trvania funkcie a nepreložiteľnosť

49. Kľúčovými prvkami nezávislosti sudcov je zabezpečenie výkonu funkcie a nepreložiteľnosť. Z toho vyplýva, že sudcovia musia mať garantované funkčné obdobie až do povinného dôchodkového veku, ak taký existuje.

50. Funkčné obdobie sudcov musí byť stanovené zákonom. Doživotná funkcia sudcu môže byť ukončená iba v prípade závažného porušenia disciplinárnych alebo trestnoprávných predpisov v zákonom stanovených prípadoch, alebo ak sudca už ďalej nemôže vykonávať sudcovskú funkciu. Skorší odchod do dôchodku musí byť umožnený len na základe žiadosti sudcu, alebo zo zdravotných dôvodov.

51. V tých prípadoch, keď sa ustanovenie do funkcie sudcu uskutočňuje na skúšobnú dobu ale na dobu určitú, rozhodnutie o tom, či sa potvrdí alebo predĺži takéto menovanie, musí byť prijaté v súlade s odsekom 44, aby sa zabezpečilo plné rešpektovanie nezávislosti súdnej moci.

52. Sudca nesmie byť bez súhlasu prekladaný do inej sudcovskej funkcie, s výnimkou prípadov disciplinárnych sankcií alebo reformy organizácie súdneho systému.

Odmena

53. Základné pravidlá systému odmeňovania profesionálnych sudcov musia byť stanovené zákonom.

54. Odmeny sudcov musia byť úmerné ich povolaniu a zodpovednosti, a musí byť zároveň dostatočné, aby ich chránili pred úplatkami, zameranými na ovplyvňovanie ich rozhodnutí. Musia existovať záruky pre zachovanie primeranej odmeny v prípade choroby, materskej alebo otcovskej dovolenky, rovnako ako aj pre vyplácanie starobného dôchodku, ktorý musí byť v rozumnom pomere k výške ich platu. Ochrana pred znižovaním platov sudcov musí byť predmetom špeciálnej právnej úpravy.

55. Systémy tvorby základného platu sudcov v závislosti od ich výkonnosti sú neprípustné, nakoľko by mohli spôsobiť ohrozenie sudcovskej nezávislosti.

Vzdelávanie

56. Sudcom musí byť poskytnuté teoretické a praktické vzdelávanie tak na začiatku ako aj počas výkonu funkcie, ktoré je plne hrazené zo štátnych prostriedkov, vrátane ekonomických, sociálnych ako aj kultúrnych potrieb súvisiacich s vykonávaním funkcie sudcu. Intenzita a dĺžka vzdelávania sú determinované predchádzajúcimi profesionálnymi skúsenosťami.

57. Nezávislý orgán v súlade so zásadou vzdelávacej samosprávy musí zabezpečiť, aby vzdelávanie sudcov tak na začiatku ako aj počas výkonu funkcie viedlo k otvorenosti, kompetentnosti a nestrannosti, ktoré sú vlastné sudcovskej funkcii.

Hodnotenie

58. V tých štátoch, v ktorých súdne orgány vytvorili systém hodnotenia sudcov, takéto systémy musia byť založené na objektívnych kritériách, ktoré sú zverejnené. V rámci hodnotenia majú mať sudcovia možnosť vyjadriť svoj názor na ich aktivity ako aj na vyhodnotenie týchto aktivít, prípadne namietnuť takéto hodnotenie na nezávislom orgáne, resp. na súde.

Kapitola VII – Povinnosti a zodpovednosť

Povinnosti

59. Sudcovia v priebehu súdneho konania musia chrániť práva a slobody všetkých osôb rovnako a rešpektovať ich ľudskú dôstojnosť.

60. Sudcovia musia v každom prípade konať nezávisle a nestranne, aby zabezpečili, že každej zúčastnenej strane sa dostane spravodlivého súdneho procesu a v nevyhnutných prípadoch aj vysvetľovať procesné postupy. Pri rozhodovaní musia sudcovia konať a z ich správania musí byť aj zrejmé, že konajú, bez akéhokoľvek neprimeraného vonkajšieho vplyvu na súdne konanie.

61. Sudcovia musia rozhodovať v pridelených veciach. Vzdať sa prípadu, alebo odmietnuť pojednávať môžu len vtedy, keď sú na to pádne dôvody, ktoré sú vymedzené zákonom.

62. Sudcovia musia konať v prejednávanej veci s náležitou starostlivosťou a v primeranej lehote.

63. Sudcovia musia svoje rozhodnutia jasne odôvodniť v jazyku, ktorý je jasný a zrozumiteľný.

64. Sudcovia majú vo vhodných prípadoch podporovať strany k tomu, aby dosiahli mimosúdne urovanie.

65. Sudcovia musia pravidelne aktualizovať a rozvíjať svoje vedomosti.

Zodpovednosť a disciplinárne konanie

66. Výklad zákonov, zisťovanie skutkových okolností a vyhodnocovanie dôkazov, ktoré sudca robí pri rozhodovaní v konkrétnej veci, nesmie viesť k disciplinárnej resp. občianskoprávnej zodpovednosti, okrem prípadov úmyselnej a hrubej nebanlivosti.

67. Jedine štát môže brať sudcu na občianskoprávnu zodpovednosť prostredníctvom súdnej žaloby v prípade, že musel priznať odškodnenie.

68. Výklad zákona, posúdenie skutkových okolností a hodnotenie dôkazov nesmie viesť k trestnej zodpovednosti sudcu, s výnimkou prípadov zlého úmyslu.

69. Disciplinárne konanie môže nasledovať v tom prípade, ak sudcovia nedokážu plniť svoje povinnosti účinným a riadnym spôsobom. Takéto konanie musí byť vedené nezávislým orgánom alebo súdom s garanciou spravodlivého procesu a poskytnutím práva sudcovi namietiť rozhodnutie a uložené sankcie. Disciplinárne sankcie musia byť primerané.

70. Sudcovia nesmú byť osobne zodpovední v prípadoch, kde ich rozhodnutia boli zrušené alebo zmenené v odvolacom konaní.

71. Pokiaľ sudcovia nevykonávajú sudcovskú funkciu, sú zodpovední podľa občianskeho, trestného a správneho práva rovnako, ako každý iný občan.

Kapitola VIII – Etika sudcov

72. Funkcia sudcu by mala byť vykonávaná podľa etických zásad profesionálneho správania sa. Tieto zásady zahŕňajú nielen povinnosti, ktoré môžu byť sankcionované v disciplinárnych konaniach, ale majú byť návodom pre sudcu, ako sa správať.

73. Tieto zásady môžu byť zakotvené v kódexe sudcovskej etiky, ktorý by mal upevniť dôveru verejnosti k sudcom a justícii. Sudcovia musia zohrávať vedúcu úlohu pri vytváraní takýchto kódexov.

74. Sudcovia by mali mať možnosť požiadať v oblasti etiky o pomoc orgán v rámci súdnictva.

d)

**STANOVISKO Č. 3 (2002)
PORADNEJ RADY EURÓPSKÝCH SUDCOV**

**NA VEDOMIE KOMISIE MINISTROV
RADY EURÓPY**

**O ZÁSADÁCH A PRAVIDLÁCH
PROFESIONÁLNEHO SPRÁVANIA SUDCOV,
KONKRÉTNE O ETIKE, NEZLUČITEĽNOM SPRÁVANÍ A NESTRANNOSTI**

1. Poradná rada európskych sudcov (CCJE) vypracovala toto stanovisko na základe odpovedí členských krajín na dotazník a texty pripravené pracovnou skupinou CCJE na túto oblasť, pánom Denisom SALASOM (Francúzsko).
2. Toto stanovisko sa odvoláva na Stanovisko CCJE č. 1 (2001) o normách vzťahujúcich sa na nezávislosť súdnictva a neodvolateľnosť sudcov, konkrétne na body 13, 59, 60 a 71.
3. Pri vypracovávaní tohto stanoviska brala CCJE do úvahy aj niekoľko iných dokumentov, konkrétne:
 - dokument OSN "Základné princípy nezávislosti súdnictva" (1985);
 - Odporúčanie č. R (94) 12 Komisie ministrov Rady Európy o nezávislosti, výkonnosti a úlohe sudcov;
 - Európsku chartu o zákone pre sudcov (1998) (DAJ/DOC(98) 23);
 - Kódex správania sudcov, Bengalúrsky návrh.
4. Toto stanovisko pokrýva dve hlavné oblasti:
 - zásady a pravidlá profesionálneho správania sudcov založené na vymedzení etických princípov, ktoré musia spĺňať veľmi prísne kritéria a môžu byť zahrnuté vo vyhlásení o normách profesionálneho správania vypracovanom samotnými sudcami (A),
 - zásady a postupy trestnej, občianskoprávnej a disciplinárnej zodpovednosti sudcov (B).
5. CCJE sa v tomto kontexte pýtala, či existujúce pravidlá a zásady boli po všetkých stránkach v súlade s nezávislosťou a nestrannosťou súdov, ktoré vyžaduje Európsky dohovor o ľudských právach.
6. Preto CCJE položila nasledujúce otázky:
 - Aké normy správania by sa mali na sudcov vzťahovať?
 - Ako by mali byť normy správania formulované?
 - Ak by sa na sudcov mala vzťahovať trestná, občianskoprávna a disciplinárna zodpovednosť, aká by mala byť?
7. CCJE verí, že odpovede na tieto otázky prispejú k implementácii rámcového globálneho akčného plánu pre sudcov v Európe, najmä vzhľadom na priority týkajúce sa práv a povinností sudcov, profesionálneho správania a etiky (pozri dokument CCJE (2001) 24,

Príloha A, časť III B) a v nižšie uvedených bodoch 49, 50, 75, 76 a 77 predkladá svoje závery.

A. NORMY SPRÁVANIA SUDCOV

8. Etické hľadiská sudcovského správania musia byť prediskutované z rôznych dôvodov. Postupy použité pri urovnávaní sporov musia vždy vyvolávať dôveru. Právomoci zverené sudcom sú prísne prepojené na hodnoty spravodlivosti, pravdy a slobody. Normy správania, ktoré sa vzťahujú na sudcov sú dôsledkom týchto hodnôt a podmienkou dôvery v správu súdnictva.

9. Dôvera v súdnictvo je ešte dôležitejšia z hľadiska narastajúcej globalizácie sporov a rozsiahlej cirkulácie rozsudkov. Okrem toho, v krajine, ktorá sa riadi zákonnými normami, je verejnosť oprávnená očakávať, že sa stanovia všeobecné zásady, ktoré sú zlučiteľné s myšlienkou spravodlivého súdneho konania a so zárukami základných práv. Povinnosti boli pre sudcov stanovené, aby sa zaručila ich nestrannosť a účinnosť ich konania.

1°) Aké normy správania by sa mali na sudcov vzťahovať?

10. Akákoľvek analýza pravidiel určujúcich profesionálne požiadavky na sudcov by mala brať do úvahy základné zásady a sledované ciele.

11. Nech sú použité akékoľvek metódy výberu a vzdelávania sudcov a nech je ich splnomocnenie akokoľvek rozsiahle, sudcom sú zverené také právomoci a pracujú v takej oblasti, ktorá ovplyvňuje podstatu života ľudí. Nedávna výskumná správa uvádza, že v európskych krajinách sa zo všetkých verejných orgánov pravdepodobne najviac zmenilo súdnictvo. Demokratické spoločnosti v poslednom období kladú na svoje súdne systémy väčšie nároky. Narastajúci pluralizmus našich spoločností vedie všetky skupiny k hľadaniu uznania alebo ochrany, ktoré nie vždy získajú. Hoci základy demokracie boli hlboko otrasené, národné odlišnosti sú naďalej zjavné. Je samozrejmé, že krajiny východnej Európy, ktoré vnikajú z autoritatívnych režimov vnímajú právo a spravodlivosť ako poskytovateľa zákonosti, ktorá je pre rekonštrukciu demokracie nevyhnutná. Viac než kdekoľvek inde sa tu súdny systém uplatňuje vo vzťahu k iným štátnym orgánom prostredníctvom jeho funkcie súdneho dohľadu.

12. Právomoci zverené sudcom podliehajú nielen vnútroštátnemu právu, ktoré je vyjadrením vôle národa, ale taktiež zásadám medzinárodného práva a spravodlivosti, ktoré uznávajú moderné demokratické spoločnosti.

13. Dôvodom, prečo boli sudcom zverené tieto právomoci je, aby sa im umožnilo spravovať súdnictvo, a to aplikáciou zákonov a zabezpečovaním, aby všetci požívali práva a/alebo výhody, ktoré im zo zákona prináležia a o ktoré boli alebo môžu byť nespravodlivo pripravení.

14. Tento cieľ je vyjadrený v Článku 6 Európskeho dohovoru o ľudských právach, ktorý z hľadiska užívateľov súdnictva hovorí, že „každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom“. Dohovor určite nenaznačuje, že sudcovia sú všemocní, zdôrazňuje len

záruky, ktoré existujú pre súdené osoby a vytyčuje zásady, na ktorých sú založené sudcove povinnosti: nezávislosť a nestrannosť.

15. V poslednom období bola uznaná potreba zvýšiť zabezpečenie sudcovej nezávislosti a nestrannosti, zriadili sa nezávislé orgány na ochranu súdnictva pred zaujatosťou, význam Európskeho dohovoru pre ľudské práva sa prehĺbil a bol odskúšaný prostredníctvom precedenčného práva Európskeho súdu v Štrasburgu a národných súdov.

16. Nezávislosť sudcu je základnou zásadou a právom občana každej krajiny, vrátane ich sudcov. Má inštitucionálny, aj individuálny aspekt. Moderná demokratická krajina by mala byť založená na princípe del'by moci. Každý sudca by mal urobiť všetko pre to, aby podporil sudcovskú nezávislosť, a to na inštitucionálnej, aj osobnej úrovni. Význam takejto nezávislosti bol detailne vysvetlený v bodoch 10-13 Stanoviska CCJE č. 1 (2001). Ako je v tomto dokumente vedené, nezávislosť je neoddeliteľne dopĺňaná nestrannosťou sudcu, ktorá je jej podmienkou, čo je základom pre dôveryhodnosť súdnictva a pre dôveru, ktorú by malo v demokratickej spoločnosti vzbudzovať.

17. Článok 2 Základných princípov nezávislosti súdnictva, ktoré v roku 1985 vypracovalo OSN upravuje, že „sudcovia rozhodujú vo veciach prejednávanych pred súdom nestranne, na základe faktov a v súlade so zákonmi, bez akýchkoľvek obmedzení, neoprávneného ovplyvňovania, prehovárania, tlakov, hrozieb alebo zasahovania, či už priameho alebo nepriameho, a to kýmkoľvek alebo z akéhokoľvek dôvodu.“ V súlade s Článkom 8 sudcovia „sa vždy správajú tak, aby chránili dôstojnosť ich funkcie a nestrannosť a nezávislosť súdnictva.“

18. Komisia ministrov Rady Európy vo svojom Odporúčaní č. R (94) 12 o nezávislosti, výkonnosti a úlohe sudcov (Zásada I.2.d) uviedla, že „sudcovia by mali mať neobmedzenú slobodu, aby prípady mohli rozhodovať nestranne, v súlade s ich svedomím a s výkladom faktov a na základe platných zákonných noriem.“

19. Európska charta o zákone pre sudcov naznačuje, že štatút sudcov by mal zabezpečiť nestrannosť, ktorú má verejnosť právo od súdov očakávať (odsek 1.1). CCJE toto ustanovenie charty plne podporuje.

20. Nestrannosť bola Európskym súdom stanovená aj v súlade so *subjektívnym* prístupom, ktorý berie do úvahy osobné presvedčenie alebo záujem konkrétneho sudcu na danom prípade, aj v súlade s *objektívnym* kritériom, na základe ktorého sa zisťuje, či sudca ponúkol dostatočné záruky na to, aby sa vylúčila akákoľvek oprávnená pochybnosť v tejto súvislosti.

21. Sudcovia by za každých podmienok mali konať nestranne a tým zaručiť, aby neexistoval žiaden oprávnený dôvod na to, aby ich občania podozrievali z predpojatosti. V tejto súvislosti by nestrannosť mala byť zjavná aj pri výkone sudcovských povinností, aj pri iných aktivitách.

a. Nestrannosť a správanie sudcov pri výkone ich sudcovských povinností

22. Dôvera verejnosti v súdnictvo a jej rešpektovanie sú zárukami výkonnosti súdnictva: je pochopiteľné, že pre verejnosť je pri posudzovaní dôveryhodnosti súdnictva správanie sudcov pri ich profesionálnych činnostiach dôležité.

23. Preto by sudcovia mali svoje povinnosti plniť bez akéhokoľvek zvýhodňovania, prejavovania zaujatosti alebo predpojatosti. Svoje rozhodnutia by nemali prijímať tak, že budú brať do úvahy niečo, čo je mimo aplikácie zákonných noriem. Počas prejednávania prípadu, alebo ak im prejednávanie prípadu môže byť nariadené, by nemali vedome robiť žiadne komentáre, ktoré by mohli odôvodnene naznačovať nejaký stupeň prejudikovania rozhodnutia sporu, alebo ovplyvniť nestrannosť konania. Mali by preukazovať, že berú ohľad na všetky osoby (napríklad strany, svedkov, právneho zástupcu) bez akéhokoľvek rozdielu, ktorý by bol založený na nezákonných dôvodoch alebo by nebol v súlade s náležitým plnením ich povinností.

24. Sudcovia by tiež mali plniť svoje povinnosti rešpektujúc zásadu rovnakého zaobchádzania so stranami, a to vyhýbaním sa akejkoľvek zaujatosti a diskriminácii, zachovávaním rovnováhy medzi stranami a zabezpečovaním riadneho prejednaní veci pre každú z nich.

25. Efektívnosť súdnictva taktiež vyžaduje, aby sudcovia mali vysokú úroveň profesionálneho povedomia. Mali by zabezpečiť, aby si zachovali vysokú úroveň profesionálnej spôsobilosti, a to prostredníctvom základného vzdelania, aj ďalšieho vzdelávania a aby získali príslušnú kvalifikáciu.

26. Sudcovia tiež musia plniť svoje povinnosti usilovne a s primeranou efektívnosťou. Na to je samozrejme potrebné, aby im boli poskytnuté vhodné prostriedky, vybavenie a asistencia. Ak im je toto poskytnuté, sudcovia by mali pamätať na vykonávanie svojich povinností, a mali by ich byť schopní vykonávať v súlade s Článkom 6.1 Európskeho dohovoru o ľudských právach, ktorý upravuje, že rozsudok má byť vynesенý v primeranej lehote.

b. Nestrannosť a správanie sudcov mimo výkonu svojej funkcie

27. Sudcovia by nemali byť izolovaní od spoločnosti, v ktorej žijú, lebo súdnictvo môže riadne fungovať len ak sú sudcovia v kontakte s realitou. Okrem toho, ako občania sudcovia požívajú základné práva a slobody, ktoré sú chránené najmä Európskym dohovorom o ľudských právach (sloboda názoru, náboženská sloboda, atď.). Preto by vo všeobecnosti mali zostať slobodní vo výbere aktivít mimo ich profesie.

28. Avšak takéto aktivity môžu ohroziť ich nestrannosť alebo niekedy dokonca aj nezávislosť. Preto musí byť vytvorená primeraná rovnováha medzi stupňom zainteresovania sudcov v spoločnosti a potrebou, aby boli pri plnení svojich povinností nezávislí a nestranní a aby sa takými aj javili. Pri poslednej analýze si vždy treba položiť otázku, či v danom spoločenskom kontexte a v očiach rozumne zmýšľajúceho a informovaného pozorovateľa vykonáva sudca činnosť, ktorá by mohla objektívne kompromitovať jeho nezávislosť alebo nestrannosť.

29. Sudcovia by sa v svojom súkromnom živote mali správať čestne. Vzhľadom na kultúrnu rozdielnosť členských krajín Rady Európy a neustály vývoj morálnych hodnôt, nemôžeme presne určiť normy správania sudcov v ich súkromnom živote. CCJE doporučuje ustanoviť v rámci súdnictva jeden alebo viac orgánov alebo osôb, ktoré by mali konzultačnú alebo poradenskú úlohu a boli by sudcom k dispozícii kedykoľvek by si sudcovia neboli istí, či je daná aktivita zo súkromnej sféry v súlade s ich sudcovským štatútom. Existencia takýchto

orgánov alebo osôb môže vyvolať diskusie v rámci súdnictva o obsahu a význame etických pravidiel. Aby sme spomenuli aspoň dve možnosti, tieto orgány alebo osoby by mohli byť ustanovené pod záštitou Najvyššieho súdu alebo sudcovských združení. Každopádne by mali byť oddelené od existujúcich orgánov, ktoré sú zodpovedné za ukladanie disciplinárnych sankcií a taktiež by mali sledovať iné ciele.

30. Účasť sudcov na politických aktivitách predstavuje závažné problémy. Samozrejme, že sudcovia sú stále občanmi a malo by im byť dovolené uplatňovať politické práva, ktoré požívajú všetci občania. Avšak vzhľadom na právo na spravodlivé súdne konanie a opodstatnené očakávania verejnosti by sudcovia mali pri výkone verejných politických aktivít prejavovať zdržanlivosť. Niektoré krajiny zahrnuli túto zásadu do svojich disciplinárnych pravidiel a postihujú akékoľvek správanie, ktoré nie je v súlade so sudcovskou povinnosťou byť zdržanlivý. Taktiež výslovne uviedli, že sudcovské povinnosti sú nezlučiteľné s určitými politickými mandátmi (v národnom parlamente, v Európskom parlamente alebo v miestnej rade), niekedy zakazujú výkon takýchto funkcií dokonca aj manželkám sudcov a manželom sudkýň.

31. V širšom ponímaní je potrebné zvážiť účasť sudcov na verejných diskusiách, ktoré majú politický charakter. Aby sa zachovala dôvera verejnosti v súdnictvo, sudcovia by sa nemali vystavovať politickým útokom nezlučiteľným so zásadou neutrálnosti, ktorú súdnictvo vyžaduje.

32. Pri čítaní odpovedí na otázky dotazníka sa zdá, že niektoré krajiny majú k účasti sudcov na politike reštriktívny postoj.

33. Diskusie v rámci CCJE ukázali, že je tu potreba vytvoriť rovnováhu medzi sudcovskou slobodou názoru a prejavu a požiadavkou na neutralitu. Je preto potrebné, aby sa sudcovia zdržali akejkolvek politickej aktivity, ktorá by mohla kompromitovať ich nezávislosť alebo ohroziť zjavnosť ich nestrannosti, hoci ich členstvo v politickej strane alebo ich účasť na politických diskusiách o základných spoločenských problémoch nemožno zakázať.

34. Avšak sudcom by malo byť povolené zúčastňovať sa na určitých diskusiách týkajúcich sa národnej justičnej stratégie. Malo by byť umožnené, aby mohli byť konzultovaní a aby zohrávali aktívnu úlohu pri príprave legislatívy týkajúcej sa ich štatútu a v širšom ponímaní aj činnosti súdnictva. Táto téma taktiež vyvoláva otázku, či by sudcom malo byť dovolené stať sa členmi odborov. V súlade s ich právom na slobodu prejavu a názoru sudcovia môžu uplatňovať svoje právo a členstvo v odboroch (právo na združovanie), hoci právo na štrajk môže podliehať obmedzeniam.

35. Práca v inej oblasti poskytuje sudcom možnosť rozšíriť si svoj rozhľad a umožňuje im uvedomiť si spoločenské problémy, čo dopĺňa ich vedomosti, ktoré získali výkonom svojej profesie. Na druhej strane, predstavuje to určité riziká, ktoré nie sú zanedbateľné: mohlo by sa to vnímať tak, že to nie je v súlade s deľbou moci a že by to mohlo ovplyvniť názor verejnosti na nezávislosť a nestrannosť sudcov.

36. Otázka účasti sudcov na určitých vládnych aktivitách, ako napríklad na službe pre súkromné ministerské kancelárie (*cabinet ministériel*) predstavuje obzvlášť veľké problémy. Neexistuje nič, čo by sudcovi bránilo plniť si svoje povinnosti na administratívnom oddelení ministerstva (napríklad na oddelení civilnej alebo trestnej legislatívy Ministerstva

spravodlivosti), ale záležitost je delikátnejšia, ak sa sudca stane členom personálu súkromnej kancelárie ministra. Ministri majú plnú moc vymenovať koho len chcú pre prácu v ich súkromnej kancelárii, ale títo zamestnanci sa ako ministri úzky spolupracovníci do určitej miery zúčastňujú na ministrových politických aktivitách. Za týchto okolností by bolo ideálne, keby sa pred tým, ako sudca nastúpi do služieb súkromnej ministerskej kancelárie, najprv získalo stanovisko nezávislého orgánu zodpovedného za vymenovávanie sudcov, aby tento orgán mohol určiť pravidlá správania aplikovateľné v jednotlivých prípadoch.

c. Nestrannosť a iné profesionálne aktivity sudcov

37. Špecifický charakter sudcovskej funkcie a potreba zachovať dôstojnosť funkcie a chrániť sudcov pred akýmkoľvek tlakmi znamená, že sudcovia by sa mali správať tak, aby sa vyhli konfliktu záujmov alebo zneužívaniu právomocí. To od sudcov vyžaduje, aby sa zdržali akýchkoľvek profesionálnych činností, ktoré by ich mohli odvádzať od ich sudcovských povinností, alebo spôsobiť že tieto povinnosti budú vykonávať len čiastočne. V niektorých krajinách je nezlučiteľnosť so sudcovskou funkciou jasne definovaná v Zákone o sudcoch a sudcom je zakázané vykonávať akékoľvek profesionálne alebo platené aktivity. Výnimkou sú vzdelávacie, výskumné, vedecké, literárne alebo umelecké aktivity.

38. Krajiny pri riešení nezlučiteľných činností dospeli k rôznym riešeniam (prikladáme stručné zhrnutie) a využili rôzne postupy, ale vo všetkých prípadoch to bolo s rovnakým cieľom, a to vyhnúť sa stavaniu neprekonateľných bariér medzi sudcami a spoločnosťou.

39. CCJE si myslí, že pravidlá profesionálneho správania by mali od sudcov vyžadovať, aby sa vyhli akýmkoľvek činnostiam, ktoré by mohli kompromitovať dôstojnosť ich funkcie a aby zachovávali dôveru verejnosti v súdnictvo znížením rizika konfliktu záujmov. Z tohto dôvodu by sa mali zdržať akejkoľvek doplnkovej profesionálnej činnosti, ktorá by obmedzila ich nezávislosť a ohrozila ich nestrannosť. V tejto súvislosti CCJE schvaľuje ustanovenie Európskej charty o zákone pre sudcov, podľa ktorého nezávislosť sudcov pri vykonávaní činností mimo ich sudcovského mandátu „nesmie byť obmedzovaná okrem prípadov, keď sú tieto externé činnosti nezlučiteľné s dôverou k sudcovi, s jeho nestrannosťou alebo nezávislosťou, alebo s vyžadovanou schopnosťou starostlivo a v primeranej lehote prejednávať predložené záležitosti“ (odsek 4.2). Európska charta taktiež uznáva právo sudcov stať sa členmi stavovských organizácií a právo na slobodu prejavu (odsek 1.7), aby sa vyhlo „prehnanej prísnosti“, ktorá by mohla vytvoriť bariéry medzi spoločnosťou a samotnými sudcami (odsek 4.3). Avšak je nevyhnutné, aby sudcovia naďalej venovali väčšinu pracovného času svojej sudcovskej úlohe, a to vrátane súvisiacich činností a aby neboli pokúšaní venovať prílišnú pozornosť mimosúdny činnostiam. Zvýšené riziko, že týmto činnostiam budú venovať prílišnú pozornosť, je tu samozrejme vtedy, ak bude povolené, aby za ne boli platení. Avšak v každej krajine treba presne vymedziť, čo je a čo nie je povolené a taktiež je tu priestor pre orgán alebo osobu, ktorá bola doporučená vo vyššie uvedenom bode 29.

d. Nestrannosť a vzťahy sudcov s médiami

40. Existuje všeobecná tendencia, že médiá majú veľký záujem o súdne záležitosti, najmä z oblasti trestného práva a najmä v niektorých západoeurópskych krajinách. Ak zvážime, aké prepojenia môžu vzniknúť medzi sudcami a médiami, je tu nebezpečenstvo, že správanie sudcov môže byť ovplyvnené žurnalistami. CCJE v tejto súvislosti zdôrazňuje, že vo svojom

Stanovisku č. 1 (2001) uviedla, že hoci sloboda tlače je najdôležitejšou zásadou, súdne konania musia byť chránené pred neprípustnými vonkajšími vplyvmi. Preto sudcovia musia byť opatrní vo svojich vzťahoch s médiami a musia byť schopní zachovať si nezávislosť a nestrannosť, vyhýbajúc sa akémukoľvek využívaniu akýchkoľvek vzťahov so žurnalistami a akýmkoľvek bezdôvodným komentárom k prípadom, ktoré prejednávajú. Avšak právo verejnosti na informácie je základným princípom vyplývajúcim z Článku 10 Európskeho dohovoru o ľudských právach. To znamená, že sudca plní oprávnené očakávania občanov jasne motivovanými rozhodnutiami. Sudcovia by mali byť nezávislí aj pri príprave zhrnutia komuniké a verejnosti by mali predložiť znenie svojich rozhodnutí alebo objasniť ich význam. Okrem toho, v krajinách, kde sú sudcovia zainteresovaní do trestného vyšetrovania, je vhodné aby v súvislosti s prípadmi, ktoré prejednávajú zosúlادili potrebnú zdržanlivosť s právom na informácie. Len za týchto podmienok môžu sudcovia slobodne plniť svoju úlohu bez strachu alebo nátlaku médií. CCJE si so záujmom všimla praktiku uplatňovanú v niektorých krajinách, a to vymenovanie sudcu pre komunikáciu alebo hovorcu, ktorý jedná s tlačou o veciach, o ktoré sa zaujíma verejnosť.

2°) Ako by mali byť normy správania formulované?

41. Kontinentálna sudcovská tradícia silne podporuje myšlienku kodifikácie. Niekoľko krajín už zaviedlo kódexy správania vo verejnom sektore (polícia), v riadených profesiách (právni zástupcovia, lekári) a v súkromnom sektore (tlač). Etické kódexy boli nedávno zavedené aj pre sudcov, najmä v krajinách východnej Európy, ktoré nasledovali príklad Spojených štátov.

42. Najstarší je taliansky „Etický kódex“ prijatý 7. Mája 1994 Talianskym združením sudcov, ktoré je sudcovskou profesijnou organizáciou. Slovo „kódex“ je nevhodné, lebo dokument pozostáva zo štrnástich článkov, ktoré úplne pokrývajú správanie sudcov (vrátane predsedov súdov) a zahŕňajú aj prokurátorov. Je samozrejmé, že kódex nezahŕňa disciplinárne alebo trestné nariadenia, ale je nástrojom samostatného spravovania, ktorý vytvorilo samotné súdnictvo. Článok 1 upravuje všeobecnú zásadu: „V spoločenskom živote sa sudca musí správať dôstojne a vhodne a vždy musí dbať na verejný záujem. Pri výkone svojej funkcie a pri každom profesijnom úkone musí byť vedený hodnotami osobnej nezištnosti, nezávislosti a nestrannosti“.

43. Iné krajiny, ako napríklad Estónsko, Litva, Moldavsko, Slovinsko, Česká republika a Slovensko majú „Etický kódex sudcov“ alebo „Zásady správania“, ktoré boli prijaté zastupiteľskými sudcovskými zbormi a sú odlišné od disciplinárnych noriem.

44. Kódexy správania majú niektoré dôležité výhody: po prvé, pomáhajú sudcom vyriešiť problémy profesionálnej etiky, pričom im pri ich rozhodovaní poskytujú autonómiu a zaručujú im nezávislosť od iných orgánov. Po druhé, informujú verejnosť o normách správania, ktoré je oprávnená od sudcov očakávať. Po tretie, prispievajú k ubezpečovaniu verejnosti, že súdnictvo je spravované nezávisle a nestranne.

45. Avšak CCJE zdôrazňuje, že nezávislosť a nestrannosť nemôžu byť chránené len zásadami správania a že úlohu by mali zohrávať aj mnohé zákonné a procesné pravidlá. Normy profesionálneho správania sa odlišujú od zákonných a disciplinárnych noriem. Vyjadrujú schopnosť profesie premietnuť svoju úlohu do hodnôt, ktoré sú v súlade s očakávaním verejnosti, a to prostredníctvom vytvorenia protiváhy k právomociam, ktoré jej boli

udelené. Toto sú samoregulačné normy, ktoré vyžadujú rozpoznanie, že aplikácia zákona nie je len mechanickým cvičením, ale že zahŕňa aj skutočnú diškrečnú moc a stavia sudcov pred zodpovednosť voči sebe samým aj voči občanom.

46. Kódexy správania so sebou prinášajú aj mnohé problémy. Môžu napríklad vzbudzovať dojem, že obsahujú všetky pravidlá, a teda že všetko, čo nie je zakázané, je dovolené. Často príliš zjednodušujú situáciu a v konečnom dôsledku vytvárajú dojem, že normy správania sú pevne stanovené na určitý čas, avšak oni sa stále vyvíjajú. CCJE si myslí, že by bolo vhodnejšie vypracovať a hovoriť nie o kódexe, ale o „Vyhlásení o normách profesionálneho správania“.

47. CCJE si myslí, že príprava takýchto vyhlásení by mala byť podporovaná v každej krajine, aj keď nie sú jediným spôsobom šírenia pravidiel profesionálneho správania, keďže:

- pri príprave a šírení pravidiel profesionálneho správania by úlohu malo zohrávať aj náležité základné a ďalšie vzdelávanie;
- v krajinách, kde existujú súdne inšpektoráty, by tieto mohli prispieť k rozvoju etického zmýšľania na základe svojich pozorovaní sudcovského správania; ich názory by mohli byť zverejňované prostredníctvom ich výročných správ;
- ak je nezávislý orgán opísaný v Európskej charte o zákone pre sudcov zainteresovaný do disciplinárneho konania, sudcovské povinnosti vymedzuje prostredníctvom svojich rozhodnutí; ak by tieto rozhodnutia boli vhodným spôsobom publikované, uvedomovanie si hodnôt, z ktorých vychádzajú by mohlo byť podporované účinnejšie;
- mohli by byť zriadené skupiny na vysokej úrovni pozostávajúce zo zástupcov rôznych záujmov v rámci správy súdnictva, ktoré by posudzovali etické problémy a ich riešenia;
- profesionálne združenia by mali konať ako fóra pre diskusie o povinnostiach sudcov a o deontológii; mali by zabezpečiť šírenie pravidiel správania v sudcovských kruhoch.

48. CCJE by rada zdôraznila, že na zabezpečenie potrebnej ochrany sudcovskej nezávislosti by akékoľvek vyhlásenie o normách profesionálneho správania malo byť založené na dvoch základných princípoch:

- i) po prvé, malo by sa venovať základným princípom profesionálneho správania. Malo by pripustiť, že nie je možné zostaviť kompletný zoznam vopred určených činností, ktoré sudcovia majú zakázané vykonávať; stanovené zásady by mali slúžiť ako nástroj samosprávy pre sudcov, t.j. ako všeobecné pravidlá, ktoré usmerňujú ich činnosti. Okrem toho, hoci tu existuje prekrývanie a vzájomné pôsobenie, zásady správania by mali zostať nezávislé od disciplinárnych pravidiel, ktoré sa na sudcov vzťahujú v takom zmysle, že nedodržanie jednej z týchto zásad by nemalo samo osebe predstavovať disciplinárny priestupok alebo trestný čin;
- j) po druhé, princípy profesionálneho správania by mali vypracovať samotní sudcovia. Mali by byť nástrojom samostatného spravovania vytvoreným samotným súdnictvom, ktorý umožní súdnictvu získať legitimitu dodržiavaním všeobecne akceptovaných etických noriem. Mala by sa poskytnúť možnosť konzultácií, najlepšie pod záštitou osoby alebo orgánu uvedeného v bode 29, ktorý by mohol byť zodpovedný aj za vysvetľovanie a interpretáciu vyhlásení o normách profesionálneho správania.

3°) Závery o normách správania

49. CCJE si myslí, že:

- c) sudcovia by pri svojej činnosti mali byť usmerňovaní zásadami profesionálneho správania,
- d) tieto zásady by mali sudcom poskytnúť pravidlá o tom, ako postupovať a tým im umožniť prekonávať prekážky, ktorým čelia v súvislosti s ich nezávislosťou a nestrannosťou,
- e) uvedené zásady by mali byť vypracované samotnými sudcami a mali by byť úplne nezávislé od sudcovského disciplinárneho systému,
- f) v každej krajine by bolo vhodné zriadiť v rámci súdnictva jeden alebo niekoľko orgánov alebo osôb, ktoré by sudcom pomáhali riešiť problémy spojené s profesionálnou etikou alebo so zlučiteľnosťou mimosúdnych činností s ich štatútom,

50. Čo sa týka pravidiel správania každého sudcu, CCJE si myslí, že:

- a) každý sudca by sa mal urobiť všetko pre to, aby podporil sudcovskú nezávislosť, a to na inštitucionálnej, aj osobnej úrovni,
- b) sudcovia by sa mali správať bezúhonne, a to pri výkone svojej funkcie, aj v osobnom živote,
- c) vždy by mali zaujať postoj, ktorý je nestranný a takým sa aj javí,
- d) svoje povinnosti by mali vykonávať bez protekcionárstva a bez skutočnej alebo zdanlivej zaujatosti alebo predpojatosti,
- e) k rozhodnutiam by mali dospieť na základe zváženia všetkého, čo je pre aplikáciu príslušných zákonných noriem dôležité a vylúčenia všetkého, čo je nepodstatné,
- f) mali by brať ohľad na všetky osoby zúčastnené na súdnom konaní alebo ovplyvnené súdnym konaním,
- g) pri výkone svojich povinností by mali náležite rešpektovať rovnaké zaobchádzanie so stranami, mali by sa vyhýbať akejkoľvek predpojatosti a diskriminácii, mali by zachovávať rovnováhu medzi stranami a pre každú zabezpečiť spravodlivý súdny proces,
- h) vo svojich vzťahoch s médiami by mali byť opatrní, mali by zachovávať svoju nezávislosť a nestrannosť, a to tak, že sa zdržia akéhokoľvek osobného využívania akýchkoľvek vzťahov s médiami a robenia neopodstatnených komentárov o prípadoch, ktoré prejednávajú,
- i) mali by zabezpečiť, aby si zachovali vysokú úroveň profesionálnej spôsobilosti,
- j) mali by mať vysokú úroveň profesionálnej uvedomelosti a mali by podliehať povinnosti byť usilovní, aby tak plnili požiadavku vykonávať rozsudky v primeranej lehote,
- k) väčšinu svojho pracovného času by mali venovať svojim sudcovským povinnostiam vrátane súvisiacich činností,
- l) mali by sa zdržať akejkoľvek politickej aktivity, ktorá by mohla skompromitovať ich nezávislosť a spôsobiť ujmu ich zjavnej nestrannosti.

B. TRESTNÁ, OBČIANSKOPRÁVNA A DISCIPLINÁRNA ZODPOVEDNOSŤ SUDCOV

4°) Akú trestnú, občianskoprávnú a disciplinárnu zodpovednosť by mali sudcovia mať?

51. Ako dôsledok dôvery a právomocí, ktoré spoločnosť sudcom zveruje, by mali existovať prostriedky zakladajúce zodpovednosť sudcov a dokonca umožňujúce zbaviť ich funkcie

v prípadoch nesprávneho konania, ktorého závažnosť je dostatočným dôvodom na takýto postup. Pri určovaní zodpovednosti sudcov je však potrebná opatrnosť, aby sa zachovala sudcovská nezávislosť a ochrana sudcu pred akýmkoľvek neprípustným tlakom. Na základe týchto skutočností CCJE postupne vyjadruje svoje stanovisko k otázkam trestnej, občianskoprávnej a disciplinárnej zodpovednosti sudcov. V skutočnosti je najdôležitejšou potenciálna disciplinárna zodpovednosť sudcov.

a. Trestná zodpovednosť

52. Sudcovia, ktorí sa pri výkone svojej funkcie dopustia činu, ktorý by bol za iných okolností považovaný za trestný čin (napr. prijatie úplatku) nemôžu požívať imunitu, ktorá by ich ochránila pred trestnoprávnym procesom. Z odpovedí uvádzaných v dotazníku vyplýva, že v niektorých krajinách môžu byť trestným činom aj také chyby sudcov, ktoré boli dobre mienené. Podľa toho napríklad vo Švédsku a Rakúsku sudcov (podobne ako iných verejných funkcionárov) možno potrestať (napr. pokutou) aj v niektorých prípadoch hrubej nedbalosti (napr. uväznenie alebo držanie vo väzení príliš dlhú dobu).

53. Súčasná prax teda celkom nevylučuje trestnú zodpovednosť sudcov za neúmyselné chyby pri výkone ich funkcie. Napriek tomu CCJE nepovažuje zavedenie trestnej zodpovednosti za všeobecne akceptovateľné, ani za niečo, čo treba podporovať. Sudca by nemal pracovať pod hrozbou finančnej pokuty, a už vôbec nie pod hrozbou trestu odňatia slobody, pretože to môže, hoci len podvedome, ovplyvniť jeho rozhodovanie.

54. V niektorých európskych štátoch sa stali bežnými Kverulantské žaloby proti sudcovi, ktorý sa znepáčil účastníkovi súdneho konania. CCJE zastáva názor, že v krajinách, ktoré umožňujú začať trestné vyšetrovanie alebo konanie na podnet súkromnej osoby, by mal existovať mechanizmus, ktorý zabráni alebo zastaví takéto vyšetrovanie alebo konanie proti sudcovi týkajúce sa údajného výkonu jeho funkcie, v prípade, že trestná zodpovednosť sudcu nebola preukázaná.

b. Občianskoprávna zodpovednosť

55. Podobné úvahy ako v bode 53 platia aj v otázke uplatňovania občianskoprávnej zodpovednosti voči osobe sudcu za následky jeho nesprávnych rozhodnutí alebo iných chýb (napr. prierahov v konaní). Všeobecným princípom musí byť absolútne oslobodenie sudcu od zodpovednosti vo vzťahu k nárokom vzneseným priamo proti nemu v súvislosti s výkonom jeho sudcovských povinností, ktoré vykonal v dobrej viere. Chyby sudcu pri aplikácii zákona alebo hodnotení dôkazov, či už v súvislosti s jurisdikciou alebo procesnými otázkami, by mali byť riešené odvolaním. Ostatné chyby sudcu, ktoré nemožno napraviť týmto spôsobom (vrátane prierahov) by nanajvýš mali viesť k vzneseniu nároku nespokojného účastníka súdneho konania proti štátu. Skutočnosť, že za určitých okolností môže byť v súlade s Európskym dohovorom o ľudských právach za kompenzáciu účastníka súdneho konania zodpovedný štát, je inou otázkou, ktorá priamo nesúvisí s týmto stanoviskom.

56. Avšak v niektorých európskych krajinách sudcovia môžu nie byť občianskoprávnu zodpovednosť za hrubé chyby vo svojich rozhodnutiach alebo za iné závažné chyby⁷, najmä na podnet štátu, a to po tom, čo nespokojný účastník súdneho konania uplatnil voči štátu právo na náhradu škody. Napríklad v Českej republike možno od štátu žiadať zodpovednosť za škody, ktoré boli spôsobené nezákonným rozhodnutím alebo iným chybným úkonom

sudcu, avšak štát môže požadovať náhradu od sudcu, ak bolo sudcovo pochybenie preukázané v trestnom alebo disciplinárnom konaní. V Taliansku môže za určitých podmienok štát požadovať odškodnenie od sudcu, ktorý rozhodol o zodpovednosti štátu buď úmyselným podvodom alebo hrubou nedbalosťou, pričom v druhom prípade by rozsah potenciálnej sudcovej zodpovednosti bol obmedzenejší.

57. Európska charta o zákone pre sudcov v odseku 5.2 umožňuje takéto konanie štátu proti sudcovi za účelom odškodnenia s tým, že ako zábezpeku určuje, že najskôr musí s takýmto konaním vydať súhlas nezávislý orgán, v ktorom majú významné zastúpenie sudcovia. Prikladom je orgán, o ktorom sa pozitívne zmieňuje bod 43 stanoviska CCJE č. 1 (2001). Komentár k charte v odseku 5.2 zdôrazňuje potrebu obmedziť občianskoprávnú zodpovednosť sudcov na (a) odškodnenie štátu za (b) „hrubú a neospravedlniteľnú nedbalosť“ cestou (c) súdneho konania (d) ktoré vyžaduje predošlý súhlas daného nezávislého orgánu. CCJE súhlasí so všetkými týmito myšlienkami, dokonca zachádza ešte ďalej. Použitie pojmov ako hrubá alebo neospravedlniteľná nedbalosť je často zložitá. V prípade, že by existoval potenciál pre konanie štátu proti sudcovi, dotknutý sudca by musel byť zainteresovaný už od štádia vznesenia nároku proti štátu. Podľa názoru CCJE nie je správne, aby bol sudca za údajný výkon sudcovskej funkcie vystavený akejkolvek osobnej zodpovednosti, ani ako odškodnenie štátu, avšak okrem prípadu úmyselného pochybenia.

c. Disciplinárna zodpovednosť

58. Všetky právne systémy potrebujú disciplinárny systém v nejakej forme, aj keď z odpovedí, ktoré jednotlivé členské štáty uviedli v dotazníku, je evidentné, že v niektorých z týchto štátov je táto potreba pociťovaná oveľa naliehavejšie než v iných. V tejto súvislosti existuje základný rozdiel medzi krajinami so zvykovým právom, ktorých súdnictvo pozostáva z menšieho počtu sudcov menovaných z radov skúsených profesionálov z právnických profesií a krajinami s tzv. kontinentálnym systémom, ktorých súdnictvo má veľa kariérnych sudcov, zvyčajne mladšieho vekového priemeru.

59. V tejto súvislosti vyvstávajú tieto otázky:

- a) Aké konanie by malo zakladať disciplinárnu zodpovednosť sudcu?
- b) Kto a ako by mal iniciovať disciplinárne konanie?
- c) Kto a ako by disciplinárne konanie rozhodoval?
- d) Aký postih by mal existovať za chybné konanie sudcu preukázané disciplinárnym konaním?

60. Čo sa týka otázky a), prvým názorom, ktorý CCJE zastáva (opakujúc v podstate názor už vyjadrený v tomto stanovisku) je, že nie je správne dávať znamienko rovnosti medzi porušením vlastných profesionálnych noriem a konanie, ktoré je potenciálne dôvodom na disciplinárne konanie. Profesionálne normy, ktoré boli predmetom prvej časti tohto stanoviska, predstavujú najosvedčenejšie postupy, o ktorých dosiahnutie by sa mali usilovať všetci sudcovia. Postavenie profesionálnych noriem na rovnakú úroveň s konaním, ktoré podlieha disciplinárnemu konaniu by bolo nepochopením ich účelu a navyše by nepodporovalo ďalšie zdokonaľovanie týchto noriem. Aby bolo disciplinárne konanie oprávnené, nesprávne konanie sudcu musí byť závažné a zjavné, nemožno ho jednoducho

predpokladať iba preto, že došlo k porušeniu profesionálnych noriem ustanovených v pravidlách podobných tým, ktoré boli uvedené v prvej časti tohto stanoviska.⁸

61. To neznamená, že porušenie profesionálnych noriem podľa tohto stanoviska nemôže mať značný v situácii, keď údajne došlo k nesprávnemu konaniu sudcu natoľko závažného charakteru, že je oprávnené a vyžadované disciplinárne konanie. Z niektorých odpovedí v dotazníku to explicitne vyplýva: napríklad, v disciplinárnych konaniach v Litve majú profesionálne normy „určitú autoritu“ a v Estónsku sú istou formou „pomoci pre sudcu, ktorý vedie disciplinárne konanie, tým, že objasňujú ustanovenia zákona o sudcoch“. Využívajú sa aj v disciplinárnych konaniach v Moldavsku. (Na druhej strane, odpovede z Ukrajiny a Slovenska popierajú, že by medzi nimi bol nejaký vzťah).

62. V niektorých krajinách boli ustanovené samostatné systémy upravujúce profesionálne normy alebo vymáhajúce ich aplikáciu. V Slovinsku môže porušenie týchto noriem viesť k postihu pred „Súdom cti“ v rámci Združenia sudcov, nie pred sudcovských disciplinárnym orgánom. V Českej republike, a to najmä v prípade závažného porušenia pravidiel profesionálneho správania, je možné vylúčiť sudcu z Únie sudcov, ktorá tieto pravidlá vytvorila.

63. Druhým názorom CCJE je, že každý štát by mal zákonom vymedziť, aké správanie môže viesť k disciplinárnemu konaniu. CCJE upozorňuje, že v niektorých krajinách sa pokúsili detailne špecifikovať každé správanie, ktoré môže byť dôvodom pre disciplinárne konanie vedúce k nejakej forme postihu. Napríklad turecký zákon o sudcoch a prokurátoroch obsahuje gradujúci výpočet priestupkov (vrátane, napr. rôznych dlhých neospravedlnených absencií v práci) s obdobne sa stupňujúcim postihom, od varovania cez pokarhanie, negatívny dopad na povýšenie, preloženie, až po prepustenie. Podobne aj slovinský zákon z roku 2002 má za cieľ realizovať všeobecnú zásadu nulla poena sine lege, a síce stanovením 27 kategórií disciplinárnych priestupkov. Na všetkých takýchto pokusoch je však očividné, že napokon sa uchýlia k všeobecným formuláciám typu „zo všetkého trochu“, ktoré vyvolávajú otázky o posudzovaní a výške trestu. Samotná CCJE nepovažuje za potrebné (či už na základe zásady nulla poena sine lege alebo na základe čohokoľvek iného) a ani za možné usilovať sa precízne či detailne stanoviť na európskej úrovni charakter každého nesprávneho konania sudcov, ktoré môže vyústiť do disciplinárneho konania a postihu. Podstata disciplinárneho konania spočíva v konaní, ktoré je v zásadnom protiklade s konaním, ktoré sa očakáva od profesionála v pozícii osoby, ktorá sa údajne dopustila nesprávneho konania.

64. Na prvý pohľad sa môže zdať, že podľa zásady VI.2 Odporúčania č. R (94) 12 by konkrétne dôvody pre disciplinárne konania vždy mali byť vopred „definované“ „detailne v zákone“. CCJE plne akceptuje potrebu stanoviť presné dôvody pre každé disciplinárne konanie. Avšak nepovažuje za potrebné ani možné usilovať sa na európskej úrovni vopred definovať všetky potenciálne dôvody v inej forme, než vo forme všeobecných formulácií prijatých v súčasnosti vo väčšine európskych štátoch. Preto CCJE v tomto ohľade dospela k názoru, že cieľ podľa bodu 60 c) stanoviska č. 1 (2001) nie je možné realizovať na európskej úrovni.

65. Ako žiadúce sa však javí, aby jednotlivé členské štáty ďalej v zákone rozvíjali definíciu presných dôvodov pre disciplinárne konanie v súlade s Odporúčaním č. R (94) 12. V

súčasnosti sú totiž dôvody pre disciplinárny zásah uvedené zvyčajne len vo veľmi všeobecných termínoch.

66. CCJE ďalej uvažuje nad otázkou b): kto a ako by mal iniciovať disciplinárne konanie? V niektorých krajinách disciplinárne konanie iniciuje ministerstvo spravodlivosti, v iných ho podnecujú (jednotlivo alebo vo vzájomnej spolupráci) určití sudcovia alebo rady sudcov alebo prokurátorov, napr. prvý predseda odvolacieho súdu vo Francúzsku, či generálny prokurátor v Taliansku. V Anglicku je iniciátorom minister spravodlivosti, s tým, že súhlasil, že disciplinárne konanie bude iniciovať iba so súhlasom predsedu Najvyššieho súdu.

67. Dôležitou otázkou je, aké kroky, ak vôbec nejaké, môžu podniknúť osoby, ktoré tvrdia, že boli poškodené následkom profesionálnej chyby sudcu. Také osoby musia mať právo vzniesť svoju sťažnosť osobe alebo orgánu zodpovednému za iniciovanie disciplinárneho konania, ale nemôžu mať právo takéto konanie sami iniciovať alebo na ňom trvať. Pokiaľ by neexistoval nijaký filter, sudcovia by mohli byť často vystavovaní disciplinárnym konaniam na podnet nespokojných účastníkov súdneho konania.

68. CCJE je toho názoru, že postupy vedúce k iniciovaniu disciplinárneho konania si vyžadujú vyšší stupeň formalizácie. Navrhuje, aby krajiny ustanovili špecifický orgán alebo osobu zodpovednú za prijímanie sťažností, získanie stanoviska dotknutého sudcu a za prijatie rozhodnutia zo svojho pohľadu, či sú fakty proti sudcovi dostatočné na začatie disciplinárneho konania alebo nie, a v kladnom prípade by záležitosť postúpila disciplinárnemu orgánu.

69. Otázka c) znie: kto a ako by mal disciplinárne konanie rozhodovať? Disciplinárnym otázkam, otázkam dočasného zbavenia funkcie a odvolania z funkcie je venovaná celá časť Základných princípov OSN. Podľa Článku 17 majú sudcovia "právo na spravodlivý proces". Podľa Článku 19 "všetky disciplinárne (...) konania budú rozhodnuté v súlade s platnými štandardmi pre výkon sudcovskej funkcie". A napokon Článok 20 ustanovuje zásadu, že "rozhodnutia v disciplinárnym konaní a konaní o dočasnom zbavení funkcie a odvolaní z funkcie podliehajú nezávislému preskúmaniu". Na európskej úrovni poskytuje usmernenie zásada VI Odporúčania č. R (94) 12, ktorá odporúča, aby sa disciplinárnymi opatreniami zaoberal "špeciálny príslušný orgán, ktorého úlohou je aplikovať disciplinárny postih a opatrenia, v prípade, že sa nimi nezaobrá súd, a ktorého rozhodnutia bude kontrolovať nadriadený súdny orgán, alebo ktorý je sám nadriadeným súdnym orgánom" a aby sudcovia v tejto súvislosti požívali prinajmenšom ochranu rovnú tej, ktorá je zaručená Článkom 6.1 Dohovoru o ľudských právach. CCJE v tomto kontexte ďalej zdôrazňuje, že k disciplinárnym opatreniam patrí každé opatrenie negatívne vplývajúce na sudcove postavenie alebo kariéru vrátane preloženia na iný súd, straty možnosti postupu alebo zníženia platu.

70. Z odpovedí v dotazníku vyplýva, že v niektorých krajinách majú disciplinárne konania na starosti súdy špecializujúce sa na prípady tohto typu: disciplinárna komisia Najvyššieho súdu (Estónsko, Slovinsko – so zastúpením každej inštancie súdov). Na Ukrajine pôsobí komisia zložená zo sudcov z tej istej úrovne jurisdikcie ako je dotknutý sudca. Na Slovensku v súčasnosti existujú dve úrovne komisií, jedna zložená z troch sudcov a druhá z piatich sudcov Najvyššieho súdu. V Litve funguje komisia zo sudcov z rôznych úrovní všeobecného súdnictva a správnych súdov. V niektorých krajinách rozhodnutie vynesie Súdna rada plniaca funkciu disciplinárneho súdu (Moldavsko, Francúzsko, Portugalsko).⁹

71. CCJE už vyjadrila stanovisko, že disciplinárne konania proti sudcom by mal určovať len nezávislý orgán (alebo "tribunál"), ktorého postupy plne zaručujú právo na obhajobu – pozri ods. 60 (b) Stanoviska CCJE č. 1 (2001) o štandardoch týkajúcich sa nezávislosti súdnictva a neodvolateľnosti sudcov. Taktiež zastáva názor, že orgánom zodpovedným za vymenovanie takého tribunálu môže a má byť nezávislý orgán (s dostatočným zastúpením sudcov demokraticky vybraných inými sudcami), ktorý by mal byť – v súlade s bodom 46 Vyjadrenia CCJE č. 1- všeobecne zodpovedný za menovanie sudcov. To v nijakom prípade nevyklučuje z členstva v disciplinárnom tribunáli osoby, ktoré nie sú sudcami (čím sa zabráni riziku korporativizmu), vždy však za predpokladu, že tieto iné osoby nie sú členmi legislatívnych, exekutívnych alebo štátnych orgánov.

72. V niektorých krajinách je disciplinárnym orgánom prvej inštancie najvyšší súdny orgán (Najvyšší súd). Podľa CCJE by úprava disciplinárneho konania v každej krajine mala dovoliť odvolanie proti rozhodnutiu disciplinárneho orgánu prvej inštancie (nech sa jedná o úradný orgán, tribunál alebo súd) na súde.

73. Posledná otázka (d) znie: Aký postih by mal existovať za chybné konanie sudcu preukázané disciplinárnym konaním? Odpovede na dotazník odhaľujú značné rozdiely, ktoré nepochybne odrážajú rôzne právne systémy a nutné potreby. V krajinách so zvykovým právom, kde je malé, homogénne súdnictvo tvorené služobne staršími a skúsenými profesionálmi, sa za jediný potrebný formálny postih evidentne považuje (aj to len "ako rezerva", ako málo pravdepodobná možnosť) krajné opatrenie zbavenia funkcie, ale ako veľmi účinné sa tiež ukázalo neformálne varovanie. V krajinách s rozsiahlejším a rôznorodejším, a v niektorých prípadoch menej skúseným, súdnictvom, sa považuje za vyhovujúce stupňovanie formálne vyjadrených sankcií, niekedy aj vrátane finančných pokút.

74. Európska charta o zákone pre sudcov (Článok 5.1) stanovuje, že "škála postihov, ktoré možno uložiť, je definovaná v zákone a musí vyhovovať zásade primeranosti". Odporúčanie č. R (94) 12 (zásada VI.1) uvádza niektoré príklady možného postihu. CCJE súhlasí, že jednotlivé jurisdikcie potrebujú určiť postihy prípustné vo svojom vlastnom disciplinárnom systéme, a to tak, aby boli v princípe i aplikácii primerané. Ale domnieva sa, že nie je možné ani správne pokúšať sa zostaviť záväzný zoznam na európskej úrovni.

59) Závery v otázke zodpovednosti

75. V otázke trestnej zodpovednosti CCJE zastáva názor, že:

- c) sudcovia by mali mať trestnú zodpovednosť podľa bežných zákonov za trestné činy spáchané mimo výkonu ich sudcovskej funkcie;
- d) trestnú zodpovednosť nemožno uvaliť na sudcov za neúmyselné chyby pri výkone ich funkcie.

76. V otázke občianskoprávnej zodpovednosti zastáva CCJE nasledujúce stanovisko, s ohľadom na princíp nezávislosti:

- i) opravné prostriedky voči chybám sudcov (či vo vzťahu k jurisdikcii, hmotnému alebo procesnému právu) by mali spočívať vo vhodnom odvolacom systéme (či už so súhlasom alebo bez súhlasu súdu);

- j) opravný prostriedok proti ostatným chybám vo výkone spravodlivosti (vrátane napríklad prieskumov v konaní) je jedine proti štátu;
- k) nie je správne, aby mal sudca v súvislosti s údajným výkonom svojej funkcie akúkoľvek osobnú zodpovednosť, ani ako odškodnenie štátu, s výnimkou prípadu úmyselnej chyby.

77. V otázke disciplinárnej zodpovednosti je stanovisko CCJE také, že:

- c) v každej krajine by mal zákon alebo základná charta pre sudcov definovať, a to čo najkonkrétnejšie, chyby vo výkone funkcie, ktoré môžu viesť k disciplinárnemu postihu, ako aj postupy, ktoré treba uplatňovať;
- d) čo sa týka začatia disciplinárnych konaní, krajiny by mali zvážiť ustanovenie špecifického orgánu alebo osoby so zodpovednosťou za prijímanie sťažností, získavanie stanoviska dotknutého sudcu a rozhodnutie zo svojho pohľadu, či je dosť faktov proti sudcovi umožňujúcich iniciovanie konania;
- e) iniciované disciplinárne konanie by malo byť rozhodnuté nezávislým orgánom alebo tribunálom, ktorého postupy zaručujú plné právo na obhajobu;
- f) ak tento orgán alebo tribunál nie je súd, jeho členovia by mali byť vymenovaní nezávislým orgánom (s dostatočným zastúpením sudcov demokraticky vybraných inými sudcami) podľa bodu 46 stanoviska CCJE č. 1 (2001);
- g) úprava disciplinárnych konaní v každej krajine by mala umožňovať odvolanie proti rozhodnutiu prvého disciplinárneho orgánu (či už orgánu, tribunálu alebo súdu) na súde;
- h) postihy, ktoré môže disciplinárny orgán v prípade preukázania nesprávneho konania sudcu uplatniť, by mali byť definované, a to čo najkonkrétnejšie, v zákone alebo základnej charte sudcov a primerane aplikované.